

Lärarytbildningen
Uppsats 15 hp
SSV71L (Svenska 91-120hp), Svenska IV, moment 3
Vårterminen 2010

Renhet kommer från tron och orenhet från kvinnan

En psykoanalytisk läsning av Nawal El Saadawis *Den stulna romanen*

Handledare
Sigurd Rothstein

Författare
Jens Ranefjord
Evelina Wendelin

Renhet kommer från tron och orenhet från kvinnan

En psykoanalytisk läsning av Nawal El Saadawis *Den stulna romanen*

Abstract

I den här uppsatsen analyseras Nawal El Saadawis roman *Den stulna romanen* ur ett psykoanalytiskt perspektiv, inspirerat av Sigmund Freuds psykoanalys. Syftet med analysen är att nå djupare förståelse för romanen genom att analysera huvudkaraktärerna Bodour och Zakariyas personligheter. Genom detta perspektiv försöker vi fastställa huruvida Bodour och Zakariya lider av neuroser eller inte, och vad dessa i så fall kan bero på. Som inspiration inför analysarbetet har vi även tagit del av Diana Royers och Georges Tarabishis omfattande analyser av El Saadawis tidigare verk. Genom hermeneutisk metod och närläsning har vi läst och tolkat innehållet i *Den stulna romanen* med freudianskt inspirerade ögon. Av denna läsning drar vi slutsatserna att både Bodour och Zakariya lider av neuroser. Orsakerna finner vi i personliga trauman, men den huvudsakliga orsaken verkar vara en religiöst betingad samhällsnorm som förtrycker både kvinnan och mannens sexualitet.

Ämnesord: Nawal El Saadawi, *Den stulna romanen*, Freud, psykoanalys, drömtydning, neurostyding, neuroser, psykoser, drömmar, förtryck, sexualitet

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	4
1.1 Syfte och frågeställning.....	4
1.2 Författarpresentation	5
1.3 Romanbeskrivning	8
1.4 Förförståelse	13
1.5 Disposition	14
2 Teoretiska utgångspunkter	15
2.1 Psykoanalytisk teori	15
2.2 Tidigare forskning	19
2.3 Teoridiskussion	23
3 Metod	24
3.1 Hermeneutik och närläsning.....	24
3.2. Avgränsning och urval	25
4 Analys.....	27
4.1 Bodours ångest	27
4.2 Övergreppet på Bodour	28
4.3 Bodours förlorade barn.....	31
4.4 Zakariyas sexualitet och svartsjuka.....	36
4.5. Övergreppet på Zakariya	38
4.6. Samhällsnormer och mannens sexualitet	39
4.7 Samhälleliga orsaker bakom Bodour och Zakariyas neuroser	42
5 Avslutande diskussion.....	44
Sammanfattning	45
Litteraturförteckning	46

1 Inledning

I den här uppsatsen analyseras författaren Nawal El Saadawis roman *Den stulna romanen*. Vi som har skrivit uppsatsen studerar båda vid gymnasielärarutbildningen på högskolan i Kristianstad med inriktningarna svenska och religionsvetenskap. Inför uppsatsskrivandet var vi överens om att läsa en nyutgiven roman med ett innehåll som tilltalade oss båda. Vi blev rekommenderade flera romaner av bland annat bibliotekarierna och bekanta. En av dessa rekommendationer var *Den stulna romanen* som nyligen hade blivit utgiven på svenska. Vi hade alltså ingen tidigare erfarenhet av varken författaren eller romanen innan uppsatsarbetet. Vi läste romanen och blev engagerade i både den kontroversiella författaren El Saadawi och i romanens mångtydiga innehåll. Texten innehåller flera centrala teman som intresserade oss som till exempel religion och samhälle, men framför allt psykologi. Vårt intresse för det psykologiska innehållet i romanen speglas i vårt litteraturteoretiska perspektiv, som är inspirerat av Sigmund Freuds psykoanalys.

1.1 Syfte och frågeställning

I *Den stulna romanen* får läsaren stifta bekantskap med ett stort antal karaktärer. Förståelse för dessa karaktärers personligheter är en nyckel av flera för läsaren att kunna tillägna sig och att förstå romanens komplexa innehåll. Det är denna nyckel som vi har fokuserat på i vår analys. Vi har begränsat studien till att omfatta två huvudkaraktärer för vår analys, nämligen Bodour och hennes make Zakariya.

Efter en första läsning av *Den stulna romanen* verkar det ur vårt perspektiv som om Bodour och Zakariya, precis som många andra karaktärer i *Den stulna romanen*, lider av neuroser. Begreppet neuroser innebär förenklat ett avvikande beteende. Begreppet redogörs för tydligare under rubrik 2.1, "Psykoanalytisk teori". På grund av intresset för Bodour och Zakariyas beteenden vill vi försöka fastställa huruvida de lider av neuroser eller inte, och i så fall vad orsakerna bakom dessa eventuellt kan vara. Vårt litteraturteoretiska utgångsperspektiv är inspirerat av Sigmund Freud. I Freuds psykoanalys spelar drömtydning och neurostydnings en viktig roll i fastställandet av orsaker till neuroser. Inspirerade av Freuds psykoanalys försöker vi därför fastställa orsakerna till Bodour och Zakariyas eventuella neuroser genom tydning av Bodour och Zakariyas drömmar och neuroser.

Vi är dock även intresserade av att försöka fastställa eventuella gemensamma orsaker till Bodours och Zakariyas eventuella neuroser. Om det visar sig att Bodour och Zakariya

verkligen lider av neuroser kommer vi i slutet av analysen att presentera en jämförelse och därefter eventuellt försöka finna några gemensamma orsaker. Utifrån detta syfte har vi därför ställt följande frågeställningar:

- Lider Bodour och Zakariya av neuroser eller inte?
- Vilken eller vilka är de eventuella orsakerna till neuroserna?
- Om det visar sig att Bodour och Zakariya lider av neuroser, kan det finnas gemensamma orsaker bakom dessa?

1.2 Författarpresentation

Det finns flera anledningar till att vi har valt att skriva en författarpresentation av El Saadawi. En anledning är att det inte finns mycket skrivet om henne på svenska inom akademien, i nationalencyklopedin eller på svenska webbsidor som till exempel Wikipedia. Det är därför svårt att som svensk läsare finna central information som sätter in hennes litteratur i en biografisk och samhällsrelaterad kontext. Även om analysen i denna uppsats varken har ett verklighetsjämförande perspektiv, eller ett syfte att studera författarens intentioner, anser vi ändå att en författarpresentation kan vara av intresse för innehållet på grund av dess kontextuella funktion. Kontexten kan bidra med förståelse för hur och varför *Den stulna romanen* har blivit skriven. Författarpresentationen kan även fungera som inspiration för läsaren till vidare läsning av El Saadawis litteratur. En sista anledning som vi anser vara extra viktig är hennes kontroversiella bakgrund.

Nawal El Saadawi föddes 1931 i staden Kaft Tahla i Egypten. Där växte hon upp i en familj tillsammans med åtta syskon. Hennes far var en högt uppsatt tjänsteman inom utbildningsväsendet i Egypten, vilket förmodligen var en starkt bidragande orsak till att hela syskonskaran ägnade sig åt vidare studier.¹ El Saadawi valde att studera medicin på Cairo University, där hon tog examen som Doctor of Medicine 1955. Under medicinutbildningen specialiserade sig och forskade El Saadawi inom området kvinnor och neuroser.² Efter studierna arbetade El Saadawi med medicin och psykiatri, och fick senare även anställning på Egyptens hälsodepartement 1958. Tjänsten togs dock ifrån henne 1972 på grund av innehållet i hennes publicerade text *Woman and Sex* (1971), som av Egyptens dåvarande makthavare ansågs vara allt för sexuellt provocerande.³

---

¹ Malti-Douglas, 1995, *Men, Women, and God(s)*, s. 10f.

² Royer, 2001, *A Critical Study of the Works of Nawal El Saadawi*, s. 9.

³ Malti-Douglas, 1995, *Men, Women, and God(s)*, s. 10f.

El Saadawi fortsatte att skriva texter om feminism, sexualitet, religion och politik. Denna verksamhet resulterade i att hon 1981 tillsammans med andra frispråkiga egyptiska intellektuella blev fängslad för politisk opposition under president Anwar Sadats regim. El Saadawi frigavs senare, men efter frigivelsen hamnade hon på de konservativa islamisternas dödslistor. På dessa listor finns hon representerad även idag.⁴

El Saadawi har förutom sitt yrke som läkare och författare även ägnat stora delar av sitt liv åt kampen för kvinnans rättigheter i Mellanöstern. 1982 bildade El Saadawi den internationella organisationen Arab Women's Solidarity Association (AWSA) som målmedvetet kämpade för att "lyfta bort slöjan från den arabiska kvinnans medvetenhet".⁵ I AWSA arbetade El Saadawi med, och höll flera konferenser om den arabiska kvinnans samhällsstatus och förtryck. På en fråga i en intervju om huruvida slöjan är ett medel för förtryck har El Saadawi svarat med ett tveklöst ja. El Saadawi anser slöjan vara någonting påtvingat av den religiösa och politiska makten, i likhet med kosmetikans implicita påtvingande på kvinnan i västvärlden. Det är inte kvinnans egna val att bära slöja eller kosmetika, anser El Saadawi.⁶ På grund av sina starka uttalanden om kvinnans förtryck avvecklades hennes organisation AWSA år 1991 av den egyptiska regeringen. De ansåg att organisationen var för samhällsprovocerande. El Saadawi bedrev dock rättsliga processer mot regeringen men förlorade. AWSA's tillgångar flyttades efter domslutet till en religiös kvinnoorganisation.⁷ Ironiskt nog är det den egyptiska regeringen som samtidigt har skyddat El Saadawi mot islamisterna.⁸

El Saadawi har heller aldrig tvekat att skriva om kontroversiella ämnen, och på grund av innehållet i hennes texter har hon som enda arabiska kvinna blivit placerad på islamistiska dödslistor (1995). Därför lever hon för närvarande i exil. Hon befinner sig tidvis i USA och tidvis i Europa. Endast ett fåtal gånger har hon återbesökt sitt hemland Egypten.⁹ Det är dock inte endast det egyptiska samhället som El Saadawi kritiserar. Hennes kritik riktar sig lika hårt mot västvärldens exploatering av tredje världen. El Saadawi anklagar makthavarna i västvärlden för att spela ett "neokolonialt spel" i marknadsekonomins namn. De neokoloniala makterna, menar El Saadawi, har inte sällan hotat icke marknadsekonomiska länder i tredje världen med straff i form av ekonomiska och militära sanktioner, och med medial uthängning angående brott mot mänskliga rättigheter. Dessa hot anser El Saadawi har stärkt

---

⁴ a.a., s. 11.

⁵ Malti-Douglas, 1995, *Men, Women, and God(s)*, s. 11, Vår översättning "lifting the veil from the mind".

⁶ Royer, 2001, *A Critical Study of the Works of Nawal El Saadawi*, s. 19.

⁷ Malti-Douglas, 1995, *Men, Women, and God(s)*, s. 11.

⁸ a.a., s. 1.

⁹ a.a., s. 11f.

fundamentalistiska organisationers framväxt i Mellanöstern, och de har samtidigt bidragit till att västvärlden i många arabers ögon har blivit förknippad som fientlig. Fientligheten mot västvärldens kultur har stärkt nationalismen och den konservativa islamismen i Mellanöstern, anser El Saadawi.¹⁰ Exempelvis har El Saadawi fördömt Gulfkriget (1990-1991) som västerlandets exploatering av Mellanösterns oljetillgångar.¹¹

El Saadawis intresse för feminism, sexualitet, religion och politik avspeglar sig i hennes författarskap, men även hennes kunskaper om medicin och psykiatri. Texterna är till stor del baserade på hennes egna erfarenheter.¹² Författarskapet omfattar allt från facklitteratur inom medicin till fiktionstexter som noveller, romaner, dramer, fängelsememoarer, resetexter och kritiska essäer.¹³ Hennes fiktionstexter utspelar sig oftast i det samtida Mellanöstern, vilket är en region som El Saadawi är starkt förtrogen med.¹⁴ Utmärkande för författarskapet är tematiken kring relationen mellan kvinnan och mannen, sexualiteten, den mänskliga kroppen, politik, teologi och religion.¹⁵ Texterna har som ovan nämnts uppfattats som provocerande av högt uppsatta makthavare i Mellanöstern, eftersom innehållet har brutit mot många religiösa och samhällseliga normer. Hennes texter har därför tolkats som västvänliga, och många manliga arabiska intellektuella har avfärdat henne som opportunist eller som 'hora åt västerlandet'.¹⁶ El Saadawi har dessutom blivit anklagad för att "förstöra Egyptens döttrar".¹⁷ El Saadawi kan dock knappast anses vara västerländsk opportunist. Även av feminister i västvärlden har nämligen El Saadawi blivit marginaliserad. Anledningen är att innehållet i hennes romaner har blivit bedömt som typisk feministisk propaganda, utan något nytt och bidragande innehåll. Hennes romaner har dessutom blivit kritiserade för att innefatta ett ändlöst repetitivt innehåll, utan större tematisk variation.¹⁸ Trots marginalisering av både arabiska intellektuella och västerländska feminister har hon i samtiden en stor läseskara, både i Mellanöstern och i västvärlden.¹⁹ Mot författarens bakgrund misstänker vi att även innehållet i *Den stulna romanen* kan uppfattas som provocerande för till exempel islamistiska läsare i Egypten.

---

¹⁰ Royer, 2001, *A Critical Study of the Works of Nawal El Saadawi*, s. 12.

¹¹ Malti-Douglas, 1995, *Men, Women, and God(s)*, s. 13.

¹² a.a., s. 18.

¹³ a.a., s. 12.

¹⁴ a.a., s. 16.

¹⁵ a.a., s. 2.

¹⁶ a.a., s. 1.

¹⁷ a.a., s. 1f.

¹⁸ a.a., s. 1.

¹⁹ a.a., s. 9.

1.3 Romanbeskrivning

El Saadawis roman *Den stulna romanen* utspelar sig i ett samtida Kairo, där samhället befinner sig i ett akut konflikttillstånd mellan islamistiska grupperingar och olika oppositionsgrupper. Samhället skildras som starkt präglad av en islamistisk religiös tradition. I denna tradition representerar de tre heliga skrifterna Torah, Bibeln och Koranen gudomlig lag, där Koranen anses representera Guds slutgiltiga och oförvanskade budskap. I samma tradition råder en stark hierarki mellan de högsta makthavarna, deras undersåtar och det enkla folket som lever på gatan. Emiren, den muslimske härskaren, är Guds ställföreträdare på jorden, och han representerar Guds vilja. Han är därför felfri, och har oinskränkt makt. Emirens ord är lag. Det enkla folket som lever på gatan står i motsatsförhållande till emiren. Folket på gatan, ”oäktingarna”, anses av makthavarna representera Satans vilja att störta och driva samhället ner i fördärvet. I *Den stulna romanen* skildras samhället som starkt mansdominerat. Mannen representerar det gudomliga och kvinnan det syndiga. I alla samhällsklasser är därför mannen alltid överställd kvinnan. Konsekvensen blir att den hemlösa kvinnan som lever på gatan står längst ner i samhällshierarkin. Kvinnan från gatan representerar därför den fullkomliga synden.²⁰

I denna värld's översta samhällsskikt lever berättelsens huvudkaraktär Bodour tillsammans med sin make Zakariya. Hon har universitetsexamen, och arbetar som litteraturkritiker. Bodour lever dock inte ett lyckligt liv. Hon trivs inte med sitt arbete som litteraturkritiker, och hon föraktar sin man som hon misstänker bedrar henne med andra kvinnor. Bodour har istället en hemlig önskan om att bli romanförfattare. På nätterna skriver hon på en roman med namnet ”Den stulna romanen” (Eftersom författaren El Saadawis roman har samma titel som karaktären Bodours roman, betecknar vi i fortsättningen Bodours roman inom citationstecken och El Saadawis roman med kursiv stil). Varje morgon när Bodour vaknar är dock romanen som hon har skrivit på under natten försvunnen. Hon misstänker att hennes man stjälar hennes text när hon sover.

Bodour har ett förflutet med en annan man, Nesiim, som var starkt regimkritisk, och som hon deltog i regimkritiska demonstrationer tillsammans med. Deras korta men lyckliga förhållande fick ett dramatiskt slut då Nesiim blir avrättad på grund av sina regimkritiska åsikter.²¹ Efter Nesiims död föder Bodour deras gemensamma dotter. Hon lämnar dock bort sitt barn vid en trottoarkant nära Nilens strand vid födseln. Den nyfödda dottern blir lämnad åt sitt öde. Dottern var född utomäktenskapligt, och var därför en oäkting, som inte accepterades

---

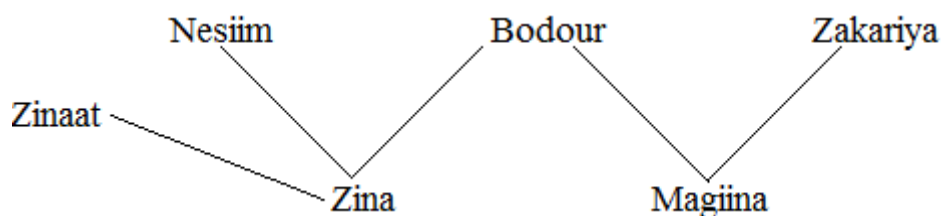
²⁰ El Saadawi, 2010, *Den stulna romanen*.

²¹ Ibid.

av Zakariya, Bodours nya man. I Bodours ovetskap tas dock dottern om hand av Bodours och Zakariyas hemhjälp Zinaat, som ger henne namnet Zina Bint Zinaat. Zina visar sig vara en musikalisk begåvning, vilket i samhället anses vara någonting syndigt. Zina är dock en stark och självständig flicka, som inte underställer sig samhällets normer och krav. Istället är hon stolt och utvecklar sin begåvning.²²

Ett år efter att Bodour lämnat iväg Zina får Bodour och Zakariya en dotter. Hon får namnet Magiida. Flickan växer upp, umgås med och går i skolan tillsammans med Zina. Magiida har klivna känslor för Zina. Hon avundas och beundrar henne för hennes musikalitet, men föraktar henne samtidigt av samma anledning. Magiida är till skillnad från Zina i högre grad präglad av samhällets normer, även om hennes samhällssyn genomsyras av tvivel. Hon följer apatiskt sin faders fotspår i arbetet med sin populistiskt islamistiska kolumn i tidsskriften ”Uppvaknandet”. Hon anser sig själv inte vara någon skrivbegåvning. Magiida vill hellre arbeta med matematik. Därför skriver Magiida inte själv sin kolumn. Istället betalar hon en fattig skrivbegåvning vid namn Muhammad att utföra arbetet.²³

Bodours make Zakariya är utbildad journalist. Han skriver en islamistisk kolumn ”Trohet mot löftet” i den erkända dagstidningen Sfinxen. Inte heller han är någon skrivbegåvning, men han är välkänd i Kairo för kolumnens innehåll som kan anses vara populistiskt. Zakariya gifte sig med Bodour av karriärsskäl. Bodours namn var nämligen redan välkänt i Kairos kulturkrets, till skillnad från Zakariyas. Han är stolt över sin kolumn, men misstänker att Bodour anser den vara medelmåttig, eller till och med dålig. Vid frukostbordet läser Bodour först vännen Mahmouds kolumn, och därefter, eller inte alls sin makes. Zakariya är därför misstänksam mot Bodour och avundsjuk på Mahmoud.²⁴ Illustrationen nedan förtydligar relationerna.

---

²² Ibid.

²³ Ibid.

²⁴ Ibid.

El Saadawis *Den stulna romanen* kan hävdas vara en icke traditionell roman eftersom till exempel intrig, fokalisering, kronologi, och dieges inte följer den traditionella berättelsens mönster. Den traditionella berättelsens intrig följer ett tydligt mönster som består av en exposition, en konflikt, en stegring, en klimax, ett nedåtgående och avslutningsvis en dénouement (upplösning).²⁵ I *Den stulna romanen* sker ingen tydlig stegring av konflikten där konflikten utvecklas parallellt med att spänningen ökar. Snarare genomsyras romanen av komplexa konflikter utan att spänningen varken ökar eller minskar. Romanen kan därför anses sakna en tydlig stegring, en tydlig klimax, och ett tydligt nedåtgående.²⁶ Den traditionella berättelsen avslutas genom att konflikten upplöses, och att intrigen knyts ihop och bildar en koherent helhetsbild, så att läsaren får känna tillfredsställelse genom att inga eller få luckor lämnas obesvarade.²⁷ I *Den stulna romanen* lämnas läsaren kvar med kanske fler obesvarade frågor än besvarade, vilket bidrar till att en koherent helhetsbild uteblir för läsaren vid romanens slut. *Den stulna romanen* kan istället för en traditionell berättelse med en enkel intrig, snarare beskrivas som en skildring av ett samhälle, individerna som lever där, deras relation till sig själva och deras relationer till varandra.²⁸

Som framgår ovan följer den traditionella berättelsen en okomplicerad kronologi, där händelser följer efter varandra i tid och där inga tidsluckor förekommer. I *Den stulna romanen* presenteras kronologin fragmentariskt. Läsaren får ta del av korta episoder ur karaktärernas liv. Mellan episoderna förekommer stora tidsluckor. Konsekvensen blir att kronologin är ofullständig. Romanen börjar heller inte vid en tidpunkt där händelserna tar sig en början, för att sedan följa kronologiskt. Snarare växlar kronologin mellan flera dåtider och nutid. Vilken tidpunkt som tillhör nutid eller dåtid är dock inte självklar.²⁹ Skiftningar och otydlighet i kronologin bidrar till att *Den stulna romanen* kan upplevas som svårorienterad.

Kronologin blir dock ytterligare komplex när den ställs i förhållande till fokalisering. Begreppet fokalisering introducerades av Genette i syfte att skilja på vem som berättar och vem som upplever. Genette menar att berättarens funktion endast är att återberätta texten, och att detta måste skiljas från vilken karaktär i texten som upplever. Begreppet fokalisering innebär förenklat vilken karaktärs synvinkel som läsaren får ta del av.³⁰ Berättarperspektivet i *Den stulna romanen* skiftar mellan första och tredje persons perspektiv, men det är tredje personperspektivet som genomsyrar romanen. Endast i två kapitel presenteras innehållet

---

²⁵ Holmberg & Ohlsson, 1999, *Epikanalys*, s. 29.

²⁶ El Saadawi, 2010, *Den stulna romanen*.

²⁷ Holmberg & Ohlsson, 1999, *Epikanalys*, s. 29.

²⁸ El Saadawi, 2010, *Den stulna romanen*.

²⁹ Ibid.

³⁰ Bergsten, 2002, *Litteraturvetenskap*, s. 182.

delvis ur första persons perspektiv, och berättarjagets röst är då karaktären Magiidas. Kanske är första personperspektivet i de två kapitlen en uppmaning att läsa de övriga tjugotre kapitlen ur Magiidas perspektiv, men vem berättarrösten tillhör förblir ett mysterium.

I kapitlen som är skrivna ur tredje persons perspektiv skiftar fokaliseringen ständigt utan övergripande struktur. Det finns till exempel inga kapitelavgränsningar, stilistiska avgränsning (fet eller kursiv stil) och heller inte alltid styckeavgränsningar som signalerar fokaliseringsskifte för läsaren. Detta resulterar därför emellanåt i oklarheter om vilken karaktär som upplever vad. Samtidigt skiftar som ovan nämnt kronologin ständigt. Kronologin skiftar dessutom samtidigt som fokaliseringen skiftar. Det är alltså inte endast en karaktär som läsaren får följa i olika tidsfaser, utan flera karaktärer. Som ovan nämnt är det inte alltid tydligt vem som upplever. Både kronologin och fokaliseringen genomsyras av otydlighet.³¹ Även detta bidrar till att *Den stulna romanen* inte kan anses vara en traditionell roman.

I litteraturvetenskapen benämns berättelsens värld som diegesen.³² En berättelse kan innehålla flera olika diegeser som till exempel en andlig och en profan värld, där någon form av interaktion sker. Vanligtvis är uppdelningen enkel på så sätt att läsaren utan svårighet kan skilja på till exempel vilken värld som vilken karaktär tillhör. I *Den stulna romanen* finns minst två diegeser. Den ena diegesen utspelar sig i Kairo. Där befinner sig romanens huvudkaraktärer. Det är denna värld som läsaren förknippar med ”den verkliga” världen. Den andra diegesen utspelar sig i en roman som huvudkaraktären Bodour skriver på om nätterna, nämligen ”Den stulna romanen”.³³ Berättartekniskt benämns detta som ask i ask-berättelse.³⁴ De båda diegeserna är dock i romanen inte tydligt åtskilda, och det är inte alltid uppenbart vilken värld som läsaren möter i texten. Till exempel befinner sig vissa karaktärer både i ”den verkliga” världen och i ”Den stulna romanen”. Dessutom interagerar karaktärer från ”Den stulna romanen” med ”verkligheten” och vice versa. Resultatet blir att det inte är självklart vilka karaktärer som ”existerar” i romanen och vilka som är fiktion i romanen, men även vilken värld som läsaren möter i texten. Berättartekniskt benämns detta stilgrepp som narrativ metaleps.³⁵ Läsaren hålls hela tiden osäker på vilken dieges som den lästa texten representerar. Den ”verkliga” diegesen och ”Den stulna romanens” dieges är alltså intimt

---

³¹ El Saadawi, 2010, *Den stulna romanen*.

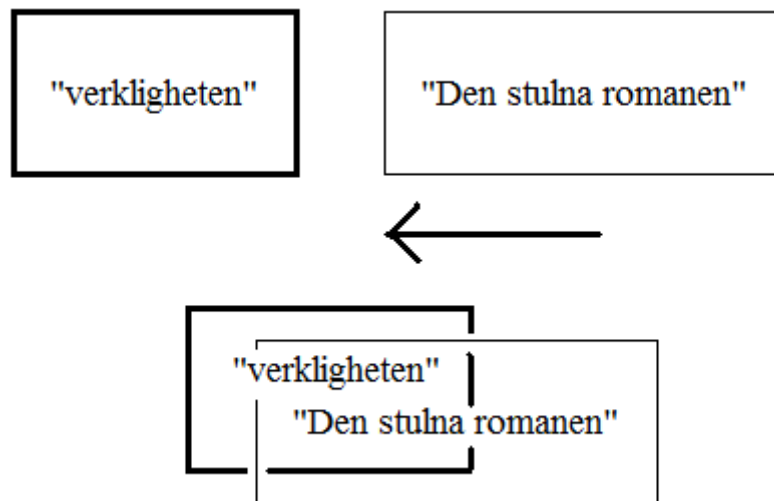
³² Heith, 2006, *Texter – medier – kontexter*, s. 188.

³³ El Saadawi, 2010, *Den stulna romanen*.

³⁴ Heith, 2006, *Texter – medier – kontexter*, s. 189.

³⁵ Holmberg & Ohlsson, 1999, *Epikanalys*, s 81.

sammanflätade med varandra, och för läsaren kan det därför vara problematiskt att avgöra vilken värld som är vilken.³⁶ Illustrationen nedan förtydligar texten ovan.

Förhållandet mellan diegeserna ”verklighet” och ”Den stulna romanen” är dock ytterligare komplex, eftersom diegesen ”Den stulna romanen” verkar kunna representera någonting annat, nämligen Bodours nattliga drömmar.

Medan hon befann sig i ett frånvarande tillstånd eller försänkt i djup sömn började personerna i romanen framträda i henne som skuggor som rörde sig på väggarna...³⁷

Det är alltså inte självklart att Bodour faktiskt skriver en roman på nätterna. Inte sällan vaknar Bodour vid sitt skrivbord med pennan i handen, och med tomma blad framför sig. Dessutom, och som ovan nämnts, interagerar karaktärer från ”Den stulna romanen” (Bodours drömmar) med karaktärer i den ”verkliga” diegesen. En karaktär från ”Den stulna romanen”, nämligen Badriya interagerar till exempel både med Bodour och med hennes make. Därför kanske ”Den stulna romanen” inte endast representerar Bodours drömmar, utan kanske även andra karaktärers. Oavsett hur läsaren tolkar de båda diegeserna är uppdelningen mellan dem otydlig och därför komplex. De nattliga drömmarna eller ”Den stulna romanen” sammanflätas ostrukturerat i romanen. Uppdelningen mellan drömmar eller ”Den stulna romanen” och vaket tillstånd blir därför inte självklar.³⁸

³⁶ El Saadawi, 2010, *Den stulna romanen*.

³⁷ a.a., s. 97f.

³⁸ El Saadawi, 2010, *Den stulna romanen*.

Den stulna romanen är ingen traditionell roman, utan kan snarare anses tillhöra den postmoderna litteraturgenren. Enligt vår förståelse kännetecknas postmodern litteratur av bland annat ett tvetydigt innehåll som kan ge upphov till osäkerhet hos läsaren. Inte sällan beror denna tvetydighet på att innehållet oftast presenteras fragmatiskt med komplex kronologi och skiftande och överglidande fokalisering. *Den stulna romanen* har till exempel flera berättartekniska karaktärsdrag som benämnts ovan, och som påminner om andra postmoderna romaner som till exempel Toni Morrisons *Älskade*, och Orhan Pamuks *Snö*.

1.4 Förförståelse

Vi tycker att vår förförståelse redan tidigt i uppsatsen bör omnämnas. Anledningarna är två. El Saadawi skriver alla sina romaner på sitt modersmål arabiska, vilket innebär att hennes romaner alltid först publiceras på arabiska, innan de senare översätts till andra språk.³⁹ Romanens huvudsakliga målgrupp kan därför anses vara läsare i Mellanöstern. Den huvudsakliga målgruppen har en annan referensram än vad vi som svenska läsare har. Deras förståelse för till exempel det samhälle som *Den stulna romanen* utspelar sig i, nämligen Kairo, kan därför anses vara annorlunda än vår. Detta kan ha betydelse för läsningen av *Den stulna romanen* eftersom innebörder som den huvudsakliga målgruppen till exempel tilldelar vissa ord kan skilja sig från innebörder som vi svenska läsare tilldelar.⁴⁰ Ett enkelt exempel är när staden Kairo benämns i boken. Vår förståelse för Kairo borde rimligtvis vara ytligare än Kairoinvånarnas förståelse.

Ett annat problem är översättningen i sig själv. Vi har läst och analyserat den svenska översättningen av *Den stulna romanen*. Boken är översatt från arabiska till svenska av Marie Anell,⁴¹ och är enligt det svenska förlaget Ordfront en direkt översättning till svenska från arabiska.⁴² En risk med översättningar är att innebörder som är starkt kopplade till originalspråket, i detta fall arabiska, kan gå förlorade i det översatta språket, i detta fall svenskan.⁴³ Vissa ord är alltså svåröversättliga. Vår analys av *Den stulna romanen* måste därför förstås utifrån vår förståelseram, och även utifrån den svenska översättningen.

---

³⁹ Malti-Douglas, 1995, *Men, Women, and God(s)*, s. 9.

⁴⁰ Heith, 2006, *Texter – medier – kontexter*, s. 172f.

⁴¹ El Saadawi, 2010, *Den stulna romanen*, s. 4.

⁴² Stenberg, 2010, "Telefonintervju med ordfront".

⁴³ Gullin, 2002, *Översättarens röst*, s. 92f.

1.5 Disposition

Under avsnitt 2, "Teoretiska utgångspunkter" presenteras de teoretiska utgångspunkter som vi har inspirerats av inför analysen av *Den stulna romanen*, vilket innefattar både ett litteraturteoretiskt perspektiv och tidigare forskning. Litteraturteoretiskt är analysen inspirerad av Freuds psykoanalys. Freuds uppfattning om det mänskliga medvetandet, hans förståelse av drömmar och neuroser presenteras under avsnitt 2,1 "Psykoanalytisk teori". Den tidigare forskning som presenteras innefattar läsning av två omfattande analyser av tidigare verk av El Saadawi. Dessa är *A Critical Study of the Works of Nawal El Saadawi, Egyptian Writer and Activist* av Diana Royer och *Woman Against Her Sex* av Georges Tarabishi.

I avsnitt 3, "Metod" redogör vi för de metoder som vi har använt oss av i analysarbetet, vilka är hermeneutik och närläsning. Därefter presenteras det urval och de begränsningar som vi har tvingats göra, samt en kort metoddiskussion.

Mot bakgrund av freudianskt inspirerad psykoanalys försöker vi i avsnitt 4, "Analys" besvara uppsatsens frågeställningar. Vi försöker fastställa huruvida Bodour och Zakariya kan anses lida av neuroser, och därefter genom tydning av deras drömmar och neuroser resonera kring vilka orsakerna bakom kan vara. Slutligen besvarar vi uppsatsens sista frågeställning, nämligen huruvida det existerar gemensamma bakomliggande orsaker till deras neuroser eller inte.

Mot bakgrund av våra slutsatser diskuterar vi i avsnitt 5, "Avslutande diskussion" avslutningsvis vårt syfte att nå ökad förståelse för Bodour och Zakariya. I samma avsnitt tar vi oss dessutom friheten att kortfattat jämföra våra resultat med den tidigare forskningen som har presenterats, trots att denna jämförelse faller utanför syftet. Dessutom tar vi oss friheten att kommentera romanens titel, nämligen *Den stulna romanen*.

Uppsatsen avslutas med avsnitt 6, "Sammanfattning", där analysens frågeställningar och slutsatser kortfattat presenteras.

2 Teoretiska utgångspunkter

Under rubrik 2.1, "Psykoanalytisk teori" presenterar vi den teori som vår analys är inspirerad av, nämligen Freuds psykoanalys. Här presenteras Freuds syn på människans medvetandenivåer, det undermedvetnas betydelse för välbefinnandet, och olika psykiska sjukdomssymptom. Under rubrik 2.2, "Tidigare forskning" presenterar vi två relevanta analyser som även har fungerat som inspiration inför vår analys. Den första analysen är skriven av Diana Royer och heter *A Critical Study of the Works of Nawal El Saadawi, Egyptian Writer and Activist*. Royer läser El Saadawi som en inspirationskälla till att förändra samhället. Den andra analysen är skriven av Georges Tarabishi och heter *Woman Against Her Sex*. Analysen är en strikt freudiansk läsning av utvalda verk av El Saadawi.

2.1 Psykoanalytisk teori

Psykoanalytisk litteraturteori används av litteraturvetare för att undersöka författarens och/eller romankaraktärernas psyken. Som namnet antyder baseras psykoanalytisk litteraturteori på teorier om det mänskliga psyket.⁴⁴ Två teorier brukar i litteraturteoretiska sammanhang omnämnas, nämligen Sigmund Freuds psykoanalys och Jacques Lacans spegelteori.⁴⁵ Den psykoanalytiska litteraturteorin som används i den här analysen är inspirerad av den freudianska. Vi kommer dock enbart att undersöka karaktärernas psyken, och lämna författarens psyke utanför analysen. Anledningen är att våra frågeställningar endast syftar till att förstå bakomliggande orsaker till Bodur och Zakariyas eventuella neuroser. Vi är heller inte intresserade av, och tror inte det är möjligt, att utifrån en fiktionstext dra vederhäftiga slutsatser om författarens psyke. Relationen mellan författare och verk är för komplex. På samma sätt som att litteraturvetaren bör skilja mellan författarens åsikter och de åsikter som framkommer i texten, bör litteraturvetaren även skilja på författarens och karaktärernas psyken.⁴⁶ Vårt perspektiv på *Den stulna romanen* innefattar ingen verklighetsanknytning. Vi läser romanen som fiktionstext, alltså som en av författaren påhittad text.

Eftersom freudiansk litteraturteori baseras på Freuds psykoanalys krävs förståelse för freudiansk psykoanalys för förståelse av freudiansk litteraturteori. Freud delar in det mänskliga psyket i tre medvetandenivåer, nämligen det medvetna, det förmedvetna och det

---

⁴⁴ Barry, 2009, *Beginning theory*, s. 100.

⁴⁵ a.a., s. 92ff.

⁴⁶ Bergsten, 2002, *Litteraturvetenskap*, s. 71f.

undermedvetna. Den medvetna nivån kännetecknas av att vara direkt närvarande för subjektets jag (jämför engelskans awareness). Det medvetna innehållet kan till exempel vara inre dialoger om vardagen, tankar eller inre bilder.⁴⁷

Den förmedvetna nivån kännetecknas av att mestadels vara frånvarande för individens medvetande, men till skillnad från det undermedvetna vara lättillgängligt vid behov. Det förmedvetna innehållet består av icke svårbearbetade (så kallat traumatiska) minnen, från både korttidsminnet (till exempel minnen från igår) och långtidsminnet (till exempel minnen från barndomen).⁴⁸

Den undermedvetna nivån är av centralt intresse för Freud, eftersom han anser den vara starkt betydelsefull för människans välbefinnande. Den undermedvetna nivån kännetecknas till skillnad från den medvetna nivån av att vara naturligt frånvarande för individens medvetande. Det undermedvetna innehållet kan till exempel vara förtryckta minnen, behov och motiv som av någon anledning inte problemfritt kan eller bör framträda för individens medvetande.⁴⁹ Oftast är dessa minnen, behov och motiv förbjudna önskningar som kräver censur för att inte göra mental skada.⁵⁰ En anledning kan vara att de står i konflikt med samhällets normer och värderingar. Om dessa minnen, behov eller motiv ocensurerat skulle närvaras för individen skulle hon känna stark ångest. Istället skjuts dessa minnen, behov och motiv undan i det undermedvetna. Det undermedvetna är alltså naturligt svårtillgängligt för medvetandet.⁵¹ Förtryckta minnen, behov och motiv måste dock enligt Freud få utlopp på något sätt inför individen. Neurotiska symptom är ett uttrycksmedel för det undermedvetna, men nattliga drömmar är, enligt Freud, ändå det huvudsakliga uttrycksmedlet.

Ibland uttrycks det undermedvetna dunkelt i drömmarna, vilket enligt Freud innebär att dessa drömmar måste tydas för att innehållet ska bli begripligt. Att tyda drömmar innebär, enligt Freud, att förstå deras underliggande mening.⁵² I drömmen skiljer alltså Freud mellan det ytliga och det latent, alltså dolda innehållet. En dröm som till exempel på ytan verkar handla om ett tåg som åker genom en tunnel kan symbolisera en, för individen, latent förbjuden vilja till sexuellt umgänge.⁵³ Exemplet ovan skulle Freud troligtvis beteckna som en dröm av typen *önskeuppfyllelse*. I önskeuppfyllelsedrömmar uppfylls individens behov som

---

⁴⁷ Farthing, 1992, *The psychology of consciousness*, s. 20f.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ a.a., s. 290.

⁵¹ a.a., s. 289f.

⁵² Freud, 1984, *Drömtydning*, s. 7.

⁵³ Farthing, 1992, *The psychology of consciousness*, s. 289f.

har blivit förtryckta i hennes verklighet.⁵⁴ Den bakomliggande orsaken till drömmen skulle i så fall kunna vara samhällsnormer som hindrar individens naturliga drifter att komma till uttryck. Freud menar att det finns en orsak till att det undermedvetna inte uttrycks explicit inför individen. Freud hävdar att när det undermedvetna uttrycks symboliskt undertrycks dess förmåga att göra allvarlig mental skada.⁵⁵

Neuroser kan definieras som en samlingsbeteckning över en stor och heterogen grupp av mindre allvarliga psykiska sjukdomstillstånd.⁵⁶ Eftersom neuroser är en samlingsbeteckning över ett stort antal psykiska sjukdomstillstånd, presenterar vi endast de tecken på neuroser som är intressanta för vår analys.

Neurotikerns beteende kan skilja sig från icke-neurotikern på många olika sätt. Det vanligaste symptomet hos neurotikern är oförklarlig ångest, och denna ångest kan vara mer eller mindre allvarlig för individen. Neurotikern är dock medveten om att hon har ångest, men vad neurotikern oftast inte är medveten om är orsaken till ångesten. Denna typ av neuros betecknas som ångestneuros.⁵⁷

Ytterligare ett tecken på neuros kan vara överdriven svartsjuka, till skillnad från den normala individen som upplever svartsjuka i proportion till verkligheten. En anledning till den neurotiska svartsjukan kan vara att neurotikern ständigt känner fruktan att förlora äganderätten till sin partner. På grund av denna ängslan ställer neurotikern orimligt höga krav på sin partner.⁵⁸ Psykoanalytikern Karen Horney beskriver träffande hur dessa krav kommer till uttryck, ”Du får inte älska någon annan än mig”.⁵⁹ Neurotikerns svartsjuka och krav kan från partners perspektiv därför upplevas som orimlig. Ett annat tecken på neurotisk svartsjuka kan vara samma höga krav på ovillkorlig kärlek, trots ett aggressivt beteende från neurotikern, eller krav från partnern att visa kärlek utan att neurotikern i sin tur visar kärlek tillbaka.⁶⁰

Även vissa sexuellt avvikande beteenden kan anses vara neuroser, som till exempel pedofili, eller sado-masochism. Pedofili innebär att den vuxne neurotikern känner sexuell dragning till barn. En orsak till pedofili kan vara att neurotikern under barndomen har haft en traumatisk upplevelse som har hämmat barnets sexuella utveckling. Hämmningen innebär att

---

⁵⁴ Freud, 1984, *Drömydning*, s. 28ff.

⁵⁵ Farthing, 1992, *The psychology of consciousness*, s. 290.

⁵⁶ Bunkholdt, 2004, *Psykologi*, s. 306.

⁵⁷ Karlsson, 2007, *Psykologins grunder*, s. 539f.

⁵⁸ Horney, 1976, *Den neurotiska nutidsmänniskan*, s. 82ff.

⁵⁹ a.a., s. 83.

⁶⁰ a.a., s. 82ff.

neurotikern som vuxen fixerar sig vid barnets sexualitet, och riktar därför sin vuxna sexualitet mot barn.⁶¹

De psykiska effekterna hos barnet som blir utsatt för övergrepp blir oftast starkt negativa. Barnet kan känna starka skuld känslor, självförakt, sorg och ångest. De psykologiska effekterna kan dessutom bli värre beroende på barnets ålder, övergreppets omfattning (penetrering eller tafsning), och huruvida den som förgriper sig är någon närstående till barnet eller främmande.⁶²

Andra typer av sexuellt avvikande beteenden som till exempel vissa typer av sado-masochism kan anses vara neuroser. Sado-masochism innebär att neurotikern känner starka lustkänslor av att bli misshandlad och förödmjukad, eller att neurotikern känner samma känslor inför att misshandla eller förödmjuka någon annan.⁶³

Neuroser är som ovan nämnts ett samlingsnamn för mindre allvarliga psykiska sjukdomar. Om den psykiska sjukdomen kan anses vara allvarlig betecknas den istället som en psykos. Ett typiskt psykotiskt kännetecken är starkt upplevd ångest. Ångesten kan komma periodvis och för individen kan den vara ohanterlig. Ett annat kännetecken kan vara så kallat bristfällig realitetstestning. Det innebär att individens verklighetsuppfattning är förvrängd. Denna förvrängning kan bero på att individen inte kan skilja på dröm, fantasi och verklighet.⁶⁴

Freud hävdar att neurotiska sjukdomstillstånd och innehållet i subjektets drömmar är symptom för gemensamma sjukdomsorsaker, vilka till exempel kan vara förtryckta minnen, behov och motiv i människans undermedvetna.⁶⁵ Som kuriositeter kan nämnas att Freud av samma anledning till att subjektet förtränger svårbearbetade minnen, behov och motiv anser att hon snabbt förtränger sina nattliga drömmar efter att hon har vaknat.⁶⁶

Freuds psykoanalytiska terapi innebär förenklat att medvetandegöra det undermedvetna innehållet för subjektet, genom dröm och neurostydning. Genom att subjektet tillåts bearbeta sina minnen kan hon befrias från sina symptom.⁶⁷

Vår psykoanalytiska läsning av *Den stulna romanen* har ett liknande syfte. Genom ett psykoanalytiskt perspektiv vill vi studera Bodour och Zakariyas personligheter, försöka fastställa eventuella neuroser, och därefter försöka finna orsakerna bakom dessa.

---

⁶¹ Karlsson, 2007, *Psykologins grunder*, s. 388ff.

⁶² a.a., s. 389.

⁶³ a.a., s. 390.

⁶⁴ a.a., s. 537ff.

⁶⁵ Freud, 1984, *Drömydning*, s. 9.

⁶⁶ Farthing, 1992, *The psychology of consciousness*, s. 293f.

⁶⁷ a.a., s. 289.

2.2 Tidigare forskning

Vi har inte kunnat finna någonting skrivet om El Saadawis *Den stulna romanen* utöver bokrecensioner. Dessa har vi läst, men de har endast fungerat som inspirationskällor. Forskning har dock bedrivits om El Saadawis övriga författarskap, och av den forskningen har vi valt ut två relevanta analyser som har fungerat som inspiration inför vår analys.

Den första analysen är skriven av Diana Royer och heter *A Critical Study of the Works of Nawal El Saadawi, Egyptian Writer and Activist*. Syftet med hennes analys är att illustrera hur innehållet i El Saadawis romaner avspeglar idéer om ett nytt humanistiskt samhälle.⁶⁸ Som material till analysen har Royer valt ut fyra av El Saadawis romaner, nämligen *Two Women in One*, *The Circling Song*, *Woman at Point Zero* och *God Dies By the Nile*.⁶⁹ Gemensamt för analyserna är att Royer läser El Saadawis romaner som ett ifrågasättande av den rådande världsordningen, som hon genom analysen menar är mansdominerad och förtryckande.⁷⁰ Som en konsekvens av det mansdominerande samhället har, menar Royer, uppdelningen mellan könen blivit allt för skarp. Detta har skapat motsättningar. Genom läsning av El Saadawis *Two Women in One* och *The Circling Song* jämför Royer det nuvarande egyptiska samhället med Isis-Osirismyten från det forna Egypten för att visa att förändring är möjligt, och att förändring inte nödvändigtvis måste förankras i västerlandet. Gudarna Isis och Osiris har samma ursprung precis som kvinnan och mannen. Idén om ett gemensamt ursprung menar Royer fokuserar mer på likheter än på skillnader mellan könen, och kan därför upphäva motsättningar.⁷¹ Att förändring är möjlig innebär för Royer delvis ett ställningstagande i den konstruktivistiska traditionen. Royer argumenterar genom analys av *The Circling Song* att olika egenskaper som har tilldelats könen inte baseras på mannens och kvinnans naturliga vara. Egenskaperna är tilldelade av samhället, och samhället har gynnat männen. Eftersom könsegenskaper är socialt konstruerade menar Royer att även relationen mellan mannen och kvinnan, och därför hela samhällsordningen är öppen för omkonstruktion.⁷²

Royer hävdar dessutom, i motsats till många av El Saadawis kritiker, att inte enbart kvinnan är förtryckt i El Saadawis romaner, utan även mannen. För att skapa ett nytt humanistiskt samhälle menar Royer att mannen och kvinnan tillsammans måste kämpa mot det mansdominerande förtrycket.⁷³ Vi har dock noterat att Royer endast lyfter fram centrala

---

⁶⁸ Royer, 2001, *A Critical Study of the Works of Nawal El Saadawi*, s. 5.

⁶⁹ a.a., s. 6f.

⁷⁰ Royer, 2001, *A Critical Study of the Works of Nawal El Saadawi*.

⁷¹ a.a., s. 67 & 87.

⁷² a.a., s. 88.

⁷³ a.a., s. 50.

kvinnliga karaktärer i El Saadawis romanvärld som utmärker sig, och som hon menar kan fungera som förebilder för en ny mer humanistisk värld. Männerna saknas.

Avslutningsvis jämför Royer El Saadawi med Virginia Woolf. Royer menar att El Saadawis och Virginia Woolfs texter har mycket gemensamt, och att de tillsammans kan användas som inspirationskälla till en ny global feminism. Denna globala feminism menar Royer skulle kunna övervinna kulturella förtryck, och skapa en ny mer humanistisk världsordning.⁷⁴

Royers forskning har för oss medvetandegjort en eventuell samhällelig aspekt som kan vara intressant i vårt analysarbete. Orsaker till Bodour och Zakariyas eventuella neuroser kan kanske finnas utanför dem själva i samhället. För oss är Royers analys även intressant, eftersom hon påpekar att inte endast kvinnan, utan även mannen i El Saadawis romaner är förtryckt. Med inspiration av Royers forskning har vi därför valt att i *Den stulna romanen* studera en manlig och en kvinnlig karaktär.

Royers teoretiska utgångsperspektiv skiljer dock sig från vårt, eftersom Royer läser El Saadawis texter med ett jämförande perspektiv mot verkligheten. Vårt teoretiska utgångsperspektiv är en psykoanalytisk läsning inspirerad av Freuds psykoanalys, och vi har inte som syfte att förankra skönlitteraturen i en yttre verklighet.

Den andra analysen har dock ett teoretiskt utgångsperspektiv som påminner om vårt. Analysen är en freudiansk läsning av El Saadawis texter. Den är skriven av Georges Tarabishi och heter *Woman Against Her Sex*. Analysen är den sista delen i en samling bestående av tre volymer som alla innefattar ett psykoanalytiskt perspektiv på arabisk litteratur.⁷⁵ I *Woman Against Her Sex* studerar Tarabishi fyra av El Saadawis romaner, och flera av hennes noveller.⁷⁶ Gemensamt för analyserna är att Tarabishi identifierar neurotiska symptom hos El Saadawis karaktärer och berättare. Dessutom ger Tarabishi en förklaring till varför dessa neurotiska symptom har uppstått. I stark Freudiansk tradition hävdar Tarabishi att orsakerna till karaktärernas och berättarnas neuroser har sitt ursprung i oupplösta konflikter från barndomen. Dessa konflikter är, menar Tarabishi, starkt knutna till det freudianska oidipuskomplexet.⁷⁷ Oidipuskomplexet innebär att barnets sexualdrift riktas mot föräldern av motsatt kön, och att barnet ser den andra föräldern som konkurrent. Ett oupplost

---

⁷⁴ a.a., s. 156f.

⁷⁵ Tarabishi, 1988, *Woman Against Her Sex*, s. 9.

⁷⁶ a.a., s. 8.

⁷⁷ Tarabishi, 1988, *Woman Against Her Sex*.

oidipuskomplex kan innebära att individen senare i livet får svårt att inleda förhållanden, eftersom sexualdriften fortfarande är riktad mot föräldern.⁷⁸

Freudianska begrepp som till exempel oidipuskomplexet har stor betydelse för Tarabishis läsning av El Saadawis romaner. Den kvinnliga karaktären Bahiah i *Two Women in One* lider till exempel enligt Tarabishi av neuroser som kommer till uttryck genom att hon hatar det manliga och kvinnliga könsorganet som sådant. Hon hatar därmed även sitt eget könsorgan.⁷⁹ Konsekvensen av hatet visar sig hos Bahiah som en frånvaro av sexuellt begär till andra individer än sin egen fader. Detta är en starkt tabubelagd känsla för Bahiah. Konsekvenserna visar sig även i hennes attityd till sexuella begär i allmänhet, som grundar sig på den tabubelagda känslan.⁸⁰ Tarabishi menar att Bahiahs attityd till att känna sexuellt begär, för henne, är någonting abnormt. Orsaken till Bahiahs neuroser, alltså till hennes abnorma attityd till sexualitet, menar Tarabishi grundar sig i ett ovanligt komplicerat oidipuskomplex, som bland annat innebär att Bahiahs neuros ligger närmare hennes medvetande än hennes undermedvetande.⁸¹ Tarabishi resonerar kring Bahiahs ångest utifrån Freuds psykoanalys, och drar slutsatsen att ångesten borde upplevas starkare ju närmare hennes medvetande den befinner sig. Med bakgrund i detta resonemang drar Tarabishi slutsatsen att Bahiahs enda flyktväg från ångesten som hon känner inför den tabubelagda känslan att känna sexuellt begär till sin fader blir att förneka sitt sexuella begär i allmänhet.⁸²

Tarabishis freudianska analyser avgränsas dock inte enbart till karaktärerna eller till berättaren. Med stöd i freudiansk teori, El Saadawis fiktionstexter och biografiskt stoff om El Saadawi drar Tarabishi även slutsatser om El Saadawis personlighet. I El Saadawis roman *Woman at Point Zero* återberättas och analyseras den dödsdömda kvinnliga prostituerade karaktären Firdaus livs historia genom en berättande psykiatrikers röst. Denna berättarröst likställer Tarabishi med El Saadawis röst genom argument i texten som han menar åberopar stark verklighetsanknytning. Firdaus är en verklig individ, och så även hennes livs historia, men även psykiatrikern. Eftersom El Saadawi är utbildad läkare drar Tarabishi slutsatsen att berättarrösten i *Woman at Point Zero* är den samma som El Saadawis.⁸³

Denna slutsats polemiserar El Saadawi mot i ett svar till Tarabishis analys, där hon samtidigt fränsäger sig en felaktig slutsats som hon anser att Tarabishi drar, nämligen att

---

⁷⁸ Karlsson, 2007, *Psykologins grunder*, s. 62f.

⁷⁹ Tarabishi, 1988, *Woman Against Her Sex*, s. 72ff.

⁸⁰ a.a., s. 74f.

⁸¹ a.a., s. 75f.

⁸² a.a., s. 76.

⁸³ a.a., s. 13f.

karaktärernas neuroser, speciellt Firdaus, även är El Saadawis.⁸⁴ Tarabishi hävdar dock inte enligt vår läsning av hans analys att Firdaus neuroser likställs med El Saadawis. Vad Tarabishi dock hävdar, enligt oss, är att El Saadawi har ett starkt behov av att identifiera sig med Firdaus, som El Saadawi anser vara en beundransvärd förebild på grund av hennes bedrifter att utstå och att motsätta sig det mansdominerande och förtryckande samhället.⁸⁵ El Saadawis behov att identifiera sig med Firdaus är så stark, hävdar Tarabishi, att El Saadawi vill vara Firdaus. Denna strävan efter att vara Firdaus menar Tarabishi är moraliskt tvivelaktig, eftersom Tarabishi inte primärt anser att Firdaus är en beundransvärd förebild, utan istället neurotisk. Att upphöja Firdaus som beundransvärd innebär enligt Tarabishi att upphöja hennes neuroser, men även prostitution och mord som beundransvärda och eftersträvansvärda handlingar.⁸⁶

Avslutningsvis i analysen poängterar Tarabishi att Firdaus är en sjuk människa i ett sjukt samhälle. Dock menar Tarabishi att samhället är en sekundär sjukdomsorsak, och att den primära orsaken finns hos Firdaus själv.⁸⁷ Tarabishi hävdar att Firdaus väljer att leva ett liv som prostituerad för att få känslomässigt utlopp av att kränka mannen, som per definition blir nedgraderad till ett driftsstyrt djur i sexualakten med den prostituerade. Firdaus för alltså en kamp mot det motsatta könet, menar Tarabishi. Hennes neuros innebär att hon generaliserar alla män som driftsstyrda djur, som nästan kan liknas vid kriminella. Tarabishi menar att denna generalisering motsätter sig kvinnans natur att närma sig mannen, istället för att fjärma sig från honom.⁸⁸

Tarabishis freudianska analys är av intresse för oss, men kanske snarare metodologiskt än innehållsmässigt. Karaktärerna som Tarabishi har analyserat är individer, och deras personligheter kan därför inte generaliseras eller appliceras på andra karaktärer. I vår freudianskt inspirerade analys kommer därför någon jämförelse mellan karaktärerna i *Den stulna romanen* och karaktärer i andra romaner av El Saadawi inte att göras. Inte heller kommer någon jämförelse med El Saadawis personlighet att göras. Som ovan nämnts i avsnitt 2.1, "Psykoanalytisk teori" anser vi att den typen av jämförelse är för komplex. Dessutom är jämförelsen inte intressant för vårt syfte.

Tarabishi försöker dock genom sin analys förstå El Saadawis karaktärer, och vad som orsakar deras neurotiska symptom. Den typen av analys kommer vi delvis att göra, men vi

---

⁸⁴ a.a., s. 190.

⁸⁵ a.a., s. 13ff.

⁸⁶ a.a., s. 15.

⁸⁷ a.a., s. 33f.

⁸⁸ a.a., s. 22ff.

kommer förutom att tyda Bodours och Zakariyas eventuella neuroser även, som nämnts i avsnitt 1.1, ”Syfte och frågeställningar” att studera deras drömmar. Tarabishi fastställer orsakerna till karaktärernas neuroser i olika typer av psykologiska komplex, som till exempel oidipuskomplexet. I vår analys begränsar vi oss inte till psykologiskt-biologiska orsaker, utan är inspirerade av Royer. Vi är därför öppna för att finna andra orsaker som till exempel ekonomiska, samhällliga eller religiösa.

2.3 Teoridiskussion

Självklart påverkar vårt teoretiska utgångsperspektiv vår tolkning av *Den stulna romanen* och karaktärerna i den. Vår analys och de slutsatser som vi kommer fram till måste därför förstås ur detta perspektiv. Kanske på grund av att vi har inspirerats av Freuds psykoanalys har sexualiteten blivit starkt fokuserad i analysen. En annan psykoanalytisk läsning, eller en läsning ur ett helt annat perspektiv, skulle troligtvis kunna besvara våra frågeställningar annorlunda. Som ovan nämnts i 1.3, ”Romanbeskrivning” är *Den stulna romanen* en komplex roman. Många tvetydigheter kan finnas för den läsaren som söker. Vi har dock inte strävat efter att presentera någon helhetsförklaring till *Den stulna romanen*.

Psykoanalys av fiktiva karaktärer skiljer sig dessutom från psykoanalys av verkliga levande individer. De fiktiva karaktärerna i *Den stulna romanen* som vi analyserar är begränsade karaktärer i den bemärkelsen att de endast figurerar i en bestämd och avslutad text. Nytt material för analys kan endast inbringas genom att läsa samma text igen. Vi kan alltså inte ställa vidare frågor till de fiktiva karaktärerna på samma sätt som en psykiatriker kan till sina patienter genom samtal. Psykoanalys av fiktiva karaktärer är därför begränsad.

3 Metod

Under detta avsnitt presenteras metoderna som vi har använts oss av för att läsa och analysera El Saadawis *Den stulna romanen*. Under rubrik 3.1, "Hermeneutik och närläsning" redogör vi kortfattat för hermeneutik och närläsning, och hur dessa metoder har använts i analysen. Under rubrik 3.2, "Avgränsningar och urval" presenteras och motiveras valet av karaktärer och textstycken som vi använt oss av i analysen.

3.1 Hermeneutik och närläsning

Hermeneutik innebär förenklat att tolka och förstå,⁸⁹ vilket sammanfaller väl med uppsatsens syfte. Uppsatsens syfte är som nämnts i avsnitt 1.1, "Syfte och frågeställning" att ur ett freudiansktinspirerat perspektiv *förstå* orsakerna till Bodour och Zakariyas eventuella neuroser. För oss är därför hermeneutik som övergripande metod ett naturligt val. Det är alltså genom hermeneutisk metod som vi förhåller oss, tolkar och förstår texten i *Den stulna romanen*.

Målet för den hermeneutiske forskaren är att uppnå förståelse för sitt forskningsobjekt. Detta uppnås genom den hermeneutiska arbetsprocessen som oftast benämns som den hermeneutiska spiralen eller cirkeln. Arbetsprocessen kan förstås enligt följande.

Innan forskaren börjar studera sitt forskningsobjekt besitter hon redan viss förförståelse. Denna förförståelse kan anses vara subjektiv, eftersom den består av forskarens sociokulturella förståelseram, tidigare erfarenheter och värderingar. Den hermeneutiske forskaren antar därför inget objektivt perspektiv, utan erkänner ett subjektivt inslag. När forskaren för första gången möter sitt forskningsobjekt kan det framstå som obegripligt eftersom dess delar inte ännu har sammanfogats till en helhet. Forskaren börjar studera forskningsobjektets enskilda delar utifrån sin förförståelse. Genom tolkning av de enskilda delarna bildas för forskaren en första helhetsförståelse, alltså koherens, av forskningsobjektet. Den första helhetsförståelsen av forskningsobjektet kan anses utgöra en ny förförståelse, inför den djupare förståelsen som forskaren eftersträvar. Därefter tar sig forskaren sig åter an forskningsobjektet, och studerar dess enskilda delar utifrån sin nya förförståelse. En ny djupare helhetsförståelse bildas som i sin tur bildar ny förförståelse inför ytterligare undersökningar. Någon slutgiltig och absolut förståelse för sitt forskningsobjekt kan den

---

⁸⁹ Ödman, 2007, *Tolkning, förståelse, vetande*, s. 13.

hermeneutiske forskaren aldrig hävda sig uppnå. Processen är evig. Förenklat innebär alltså den hermeneutiska arbetsprocessen stävan efter förståelse genom en dialektisk interaktion mellan forskarens (för)förståelse och undersökningsobjektet, och mellan de enskilda delarna och helheten.⁹⁰

Att hermeneutisk forskning, som ovan nämnts, har ett subjektivt inslag innebär dock inte att hermeneutisk forskning är godtycklig. Hermeneutikern måste självklart kunna belägga sina argument utifrån sitt forskningsobjekt. För oss innebär det att vår tolkning och de slutsatser som vi drar måste ha stöd i *Den stulna romanen*. För tydlighets skull presenterar vi i analysdelen därför citat ur *Den stulna romanen* som sedan kommenteras och analyseras.

I vår analys är forskningsobjektet två karaktärer i El Saadawis roman *Den stulna romanen*. Det är dessa karaktärer som vi eftersträvar att nå djupare förståelse för. Genom våra tidigare erfarenheter, teoretisk förförståelse om freudiansk litteraturteori och genom läsning av romanen har vi skapat oss en första förförståelse av karaktärerna. Förförståelsen ligger till grund för upprepade läsningar av romanen, med syfte att nå djupare förståelse för karaktärerna. Med utgångspunkt i den djupare förståelsen har vi på ett mer lätthanterligt sätt kunnat selektera det innehåll som har varit betydelsefullt för vår analys.

På detta innehåll har vi använt oss av närläsning, vilket är ett begrepp som används i den nykritiska litteraturteoretiska traditionen. Närläsning innebär i nykritisk tradition att noggrant läsa den studerade texten med syfte att förstå dess helhet. Målet för nykritikern är att lämna så få frågor som möjligt obesvarade om texten.⁹¹ Vi använder oss av närläsning i bemärkelsen noggrann läsning, men vi har dock inte som ambition att analysera *Den stulna romanen* i nykritiskt syfte att förstå dess helhet. Vi har heller inte som ambition att uppnå absolut förståelse för karaktärerna, deras beteenden och deras nattliga drömmar. Vi har dock som ambition att presentera en plausibel förklaring till vårt syfte, och som vi hoppas kan ge ökad förståelse för karaktärerna. Vi är som ovan nämnts medvetna om att vår läsning är subjektivt präglad. Vi hoppas dock ändå att vår analys kan bidra med ökad förståelse för både *Den stulna romanen* och för karaktärerna i den.

3.2. Avgränsning och urval

Vi har valt att analysera två av *Den stulna romanens* huvudkaraktärer, nämligen Bodour och hennes make Zakariya. Det finns flera anledningar till varför vi har valt dessa två karaktärer.

---

⁹⁰ a.a., s. 98ff.

⁹¹ Tenngart, 2008, *Litteraturteori*, s. 27.

En starkt bidragande anledning till att vi har valt Bodour och Zakariya för vår analys är att vi uppfattar dem som intressanta och komplexa. En annan bidragande orsak till att vi valt dessa två karaktärer är att de ges stort innehållsmässigt utrymme i romanen, vilket innebär att vi maximerar möjligheten att finna intressant material att bearbeta. En tredje anledning är inspirationen från Royers forskning. Som ovan nämnts i avsnitt 2.2, ”Tidigare forskning” anser Royer att både män och kvinnor är förtryckta i El Saadawis romaner. Kanske både Bodour och Zakariya lider av neuroser och kanske kan en gemensam orsak i så fall fastställas.

I avsnitt 4.6, ”Samhällsnormer och mannens sexualitet” använder vi oss av citat från fler karaktärer från romanen i syfte att exemplifiera en allmän konflikt mellan samhällsnormer och den manliga sexualiteten. Här tvingas vi av utrymmesskäl att begränsa oss. I romanen finns ett stort antal exempel som styrker vår analys, men vi väljer att endast presentera ett representativt urval. Vi är medvetna om att urvalet kan anses vara en begränsning, eftersom vi generaliserar.

4 Analys

Detta avsnitt är uppsatsens mest omfattande. Ur ett psykoanalytiskt perspektiv försöker vi tolka Bodours och Zakariyas drömmar och fastställa deras neuroser och psykoser, för att sedan resonera kring och dra slutsatser om orsakerna. Avsnittet är uppdelat i sju delar, varav Bodour och Zakariya tilldelas tre avsnitt var. Inför varje analys av respektive karaktär fastställer vi först huruvida Bodour eller Zakariya har tecken på neuroser eller inte. Bodours eventuella neuroser presenteras i avsnitt 4.1, "Bodours ångest" och Zakariyas eventuella neuroser i avsnitt 4.4, "Zakariyas sexualitet och svartsjuka". I efterföljande två avsnitt för varje karaktär försöker vi sedan besvara uppsatsens första frågeställning, nämligen vad som orsakar respektive karaktärs neuroser. Slutligen i avsnitt 4.7, "Samhälleliga orsaker bakom Bodour och Zakariyas neuroser" försöker vi besvara uppsatsens sista frågeställning, nämligen huruvida det finns gemensamma orsaker bakom deras neuroser.

4.1 Bodours ångest

I episoderna som läsaren får ta del av om Bodours liv visar hon flera tecken på ångest, som till exempel känslorna rädsla och sorg. Ångesten framträder endast för Bodour i vaket tillstånd. Hon är inte medveten om vad ångesten kan vara förknippad med eller vad den kan bero på.

Innerst inne kände Bodour sorg, särskilt i lyckliga ögonblick.⁹²

[...]

Djupt inom sig bar hon en sorg sedan barndomen, en sorg vars ursprung hon inte kände till.⁹³

[...]

Djupt inom henne fanns en rädsla hon inte visste orsaken till, begravd sedan barndomen.⁹⁴

Som ovan nämnts i avsnitt 2.1, "Psykoanalytisk teori" är oförklarligt upplevd ångest ett starkt tecken på neuros. För ångesten söker Bodour terapi hos en psykiatriker. Terapin som hon genomgår ger dock inget resultat. Psykiatrikern misstänker dock att Bodour har upplevt ett trauma i form av ett övergrepp i barndomen. Han frågar henne därför, men Bodour förnekar att någon sådan händelse har inträffat.⁹⁵

– Försök komma ihåg vilken händelse som helst från barndomen, Bodour.

[...]

---

⁹² El Saadawi, 2010, *Den stulna romanen*, s. 14.

⁹³ a.a., s. 22.

⁹⁴ a.a., s. 139.

⁹⁵ a.a., s. 71f.

- Ett övergrepp till exempel.
- Nej, något sådant har aldrig någonsin hänt.⁹⁶
- [...]
- Bodour, ni utsattes för övergrepp när ni var liten men ni förnekar det av fruktan för Gud.
- Nej, nej, doktorn, det är helt omöjligt. Ingen man rörde mig på riktigt, i verkligheten. Det var bara mina syndiga drömmar, doktorn.⁹⁷

Vi tror att Bodour har förträngt ett barndomstrauma som hon istället projicerar som sina drömmar. Enligt Freud kan drömmar som ovan nämnts i avsnitt 2.1, "Psykoanalytisk teori" ge uttryck för individens undermedvetna, som till exempel kan innehålla förträngda minnen. Det undermedvetna framställs dock i drömmar symboliskt, och måste därför tolkas. I följande avsnitt kommer två av Bodours drömmar att tolkas med syfte att försöka förstå orsakerna till hennes ångest.

4.2 Övergreppet på Bodour

Som ovan nämnts under avsnitt 1.3, "Romanbeskrivning" skriver Bodour på en roman, nämligen "Den stulna romanen". Innehållet i "Den stulna romanen" presenteras emellanåt i samband med att Bodour skriver. Läsaren kan alltså uppleva att Bodour faktiskt skriver en roman, och den tolkningen är plausibel. Däremot måste tolkningarna svara på ett par problematiska frågor, som till exempel varför Bodour vaknar upp varje gång hon har skrivit, och varför sidorna är tomma vid uppvaknandet. Bodour själv misstänker att hennes make stjal romanen för henne när hon sover:

Bodour slog upp ögonlocken och vaknade. Hon fann sig sitta vid skrivbordet med pennan i handen. Pappret framför henne var blankt, oskrivet, och hennes medvetande var lika blankt som pappret, orörligt, i likhet med pennan i handen. Sedan hon gifte sig hade hon varit oförmögen att skriva, eller kanske hade hon skrivit en roman som maken stulit. Han gick igenom hennes lådor när hon sov som djupast och stal hennes hemliga anteckningsbok, de gamla kärleksbrevet och kapitlet hon skrivit om denna scen.⁹⁸

Vi gör en annan tolkning av Bodours skrivande. Vi tolkar Bodours skrivandet som hennes drömande. Att sidorna är tomma vid uppvaknandet tolkar vi som att Bodour inte kan minnas sina drömmar. Att Bodour misstänker sin make för att stjäla hennes roman, tolkar vi snarare som ett tecken på att Bodour inte kan skilja mellan dröm och verklighet. Att Bodour inte kan skilja mellan dröm, fantasi och verklighet får starkt stöd mot slutet av *Den stulna romanen*. Vi misstänker att Bodour har en psykos:

---

⁹⁶ a.a., s. 72.

⁹⁷ a.a., s. 141.

⁹⁸ a.a., s. 102.

Bodour slog upp ögonen och kom till medvetande. Namnen och bilderna hade blandats i hennes fantasi och hon kunde inte längre skilja fantasi från verklighet.⁹⁹

[...]

Hon kunde inte skilja uppriktighet från lögn, sanning från fantasi. Hon iakttog hur gränserna löstes upp, tron blandades med otro och kätteri, fulhet och oförskämdhet med skönhet och artighet, pålitlighet och heder med stöld, svek och vanära.¹⁰⁰

Även berättartekniskt får denna tolkning stöd. Som ovan nämnts i avsnitt 1.3, ”Romanbeskrivning” presenteras de båda diegeserna ”verkligheten” och ”Den stulna romanen” ihopvävda. Karaktärer från ”Den stulna romanen” interagerar med ”verkligheten”. Vi menar att den berättartekniska framställningen, alltså metalepserna, sammanfaller med Bodours verklighetsuppfattning. Vår förståelse av innehållet i ”Den stulna romanen” som Bodours drömmar innebär att innehållet i ”Den stulna romanen” kan förstås som Bodours undermedvetna röst. Bodour ger den kvinnliga huvudrollen i ”Den stulna romanen” namnet Badriya och den manliga Naim:

I romanen gav hon den kvinnliga huvudpersonen Badriya istället för Bodour. Den manliga huvudpersonen hette Naim i stället för Nesiim.¹⁰¹

Badriya kan därför anses vara Bodours undermedvetna personlighet. Att tolka ”Den stulna romanen” innebär därför att tolka Bodours drömmar och därmed hennes undermedvetna. Genom vår tolkning av ”Den stulna romanen” visar det sig att Bodours ångest har komplexa orsaker. Den första orsaken finner vi i likhet med psykiatrikern i Bodours barndom:

I sömnen kände Bodour hur något smekte den vänstra fotsulan. Med höger fot sparkade hon till det, fortfarande sovande. Hon antog att det var Satans finger som utnyttjade hennes omedvetna tillstånd och kittlade foten för att utmana Guds vilja och uppmuntra till synd.¹⁰²

Innehållet i citatet ovan utspelar sig i sömnen när Bodour är elva år gammal. Satans finger tolkar vi som en symbol för en penis, och kittlandet som Bodour upplever i vänster fotsula tolkar vi som en känsla av sexuell njutning. Bodour tolkar dock händelsen som Satans försök att utmana hennes syndfrihet. Det syndfulla i sammanhanget tolkar vi därför som sexualiteten. Troligtvis är det ett övergrepp som Bodour upplever i sitt undermedvetna, men som barn är hon inte medveten om vad ett övergrepp innebär. Istället förknippar hon upplevelsen som en kamp mellan Gud och Satan i hennes inre. Bodours ångest kan mycket väl ha sitt ursprung i denna tolkning, men vi menar att orsaken till ångesten är mer komplex än så.

---

⁹⁹ a.a., s. 145.

¹⁰⁰ a.a., s. 215.

¹⁰¹ a.a., s. 31.

¹⁰² a.a., s. 15.

Den hemliga njutningen spreds från vänster fotsula till benet, upp över låret till magen och bålen, de små knoppade, lätt kupade bröstet – det gjorde mycket ont när Satans finger klämde på dem.¹⁰³

[...]

Likväl besegrade sömnen henne och han kittlade fotsulan med sitt finger. Hon dolde hemligheten för sin mor och far och blev på så sätt Satans medbrottsling i synden. Hon låtsades sova för att han skulle fortsätta med sin lek, gömde huvudet under kudden, höll andan och spelade död. Hennes död uppmuntrade honom att fortsätta, att gå vidare till hålrummet som var begravt djupast inne i hennes kropp. En njutning utan synd sköljde över henne, eftersom hon var död när den nådde henne.¹⁰⁴

Vid övergreppet känner Bodour en njutningskänsla, och fast hon vet att njutningskänslan är syndfull så sympatiserar hon med känslan och låter övergreppet fortsätta. Troligtvis förstår inte Bodour som barn att det är ett övergrepp som sker, utan hon förknippar njutningen med Satans utmanande. För Bodour som barn innebär det att hon sympatiserar med Satan. Denna skamfulla känsla, att hon är en syndig människa, hemlighåller hon för sina föräldrar. Den skamfulla känslan lever dock kvar hos Bodour länge, även om hon försöker förtränga den. Som fjortonåring har hon nästan helt förträngt händelsen från sitt medvetande,¹⁰⁵ och som vuxen har hon förträngt den helt:

– Bodour, ni utsattes för övergrepp när ni var liten men ni förnekar det av fruktan för Gud.

– Nej, nej, doktorn, det är helt omöjligt. Ingen man rörde mig på riktigt, i verkligheten. Det var bara mina syndiga drömmar, doktorn.¹⁰⁶

I citaten ovan kan man läsa in att sexualiteten för Bodour är någonting skamfullt. Det är, som nämnts i föregående citat, Satans finger som stimulerar Bodour till njutning. Vi menar att orsaken till att Bodour upplever skamfullhet över sin sexualitet grundar sig i en konflikt mellan kvinnans sexuella drift och samhällets normer. Normerna är dessutom starkt knutna till islam. I en rättegång uttrycker sig en domare om samhället, ”Vi lever i en stat byggd på islam, Guds sanna tro”.¹⁰⁷ Samhällsnormerna som ligger till grund för synen på sexualiteten som skamfull skildras implicit i romanen, men framträder ibland explicit, som när schejken yttrar sig.

– Dansen är sannerligen den mest avskyvärda konstformen för Gud och Profeten, hade Hans excellens schejken, som var ansvarig för organisationens kulturfrågor, slagit fast. Dans innebär att röra kroppen på ett sätt som väcker begär.¹⁰⁸

---

¹⁰³ a.a., s. 15f.

¹⁰⁴ a.a., s. 16.

¹⁰⁵ a.a., s. 17.

¹⁰⁶ a.a., s. 141.

¹⁰⁷ a.a., s. 69.

¹⁰⁸ a.a., s. 174.

Begäret som dansen väcker upphov till är det sexuella, men det är inte enbart det sexuella begäret som är syndfullt i Bodours samhälle. Kvinnan är syndfull och mannen är syndfri. Zakariyas far yttrar sig till Zakariya i barndomen, ”Kvinnan är Djävulens förtrogna. Renhet kommer från tron och orenhet från kvinnan”.¹⁰⁹ Konsekvensen av att det sexuella begäret anses vara syndfullt tillsammans med att kvinnans natur anses vara syndfull blir att kvinnans sexualitet blir dubbelt syndfull. I övergreppet uppfattar dock Bodour den sexuella känslan som en njutning, och därför som någonting positivt. Samtidigt är hon präglad av samhällsnormerna som hävdar att kvinnlig sexualitet är någonting ytterst syndfullt, och därför någonting negativt. Motsättning mellan en positiv känsla om sexualiteten och samhällets negativa inställning till sexualiteten borde, anser vi, skapa en olösbar konflikt i Bodours undermedvetna. Denna konflikt bidrar troligtvis till den oförklarliga ångesten som Bodour upplever som vuxen.

Övergreppet på Bodour som barn innefattar tre komplexa trauman som tillsammans borde vara starkt ångestframkallande. Övergreppet i sig, och njutningskänslan som hon associerar till Satans utmanande är två trauman. Det tredje traumat är konflikten mellan samhällets syn på kvinnlig sexualitet och Bodours positiva njutningskänslor.

4.3 Bodours förlorade barn

Kontinuerligt i ”Den stulna romanen”, alltså i Bodours undermedvetna, väcks minnen till liv om en traumatisk händelse som utspelar sig tidigt i Bodours vuxna liv. Händelsen har Bodour försökt förtränga, men minnena i Bodours undermedvetna jagar henne ständigt:

Det var Badriya som slagit upp ögonlocken och sett pupillerna, ett ögonblick eller ett halvt, innan de försvann i mörkret. Sedan dess hade hon inte slutat leta. När världen somnat klädde hon sig och gav sig av, gick längst gatorna och mötte barnens blickar, stirrade dem i ögonen sökande efter de rätta irisarna. Ibland hittade hon en flicka utsträckt på trottoaren, försänkt i djup sömn, med slutna ögonlock, med små, spruckna fötter, huden bränd av sol och angripen av vita och gula fläckar, täckt av sår och blåmärken. Med munnen lite öppen, som hos barn som sover, log hon mot sin okända mor eller far i sömnen. När flickan öppnade ögonen och såg Badriya sitta vid hennes sida sträckte Badriya fram handen med en bit färskt bröd direkt från ugnen eller en kaka, innan hon reste sig och fortsatte gå. De var inte de rätta irisarna, inte de rätta ögonen, inte den blick som etsat sig fast i hennes medvetande, längst inne i hjärnan. Hon var inte Zina, Naims dotter.¹¹⁰

---

¹⁰⁹ a.a., s. 96.

¹¹⁰ a.a., s. 40.

Badriya, alltså Bodours undermedvetna personlighet, letar frustrerat efter en flicka som hon känner igen på hennes ögon. Flickan som Badriya letar efter är Naims dotter. Naim representerar som ovan nämnts i avsnitt 4.2, "Övergreppet på Bodour" Bodours första kärlek Nesiim, som efter deras korta förhållande blev avrättad. Det verkar som om Bodour och Nesiim tillsammans har fått en dotter, och att denna dotter inte längre lever kvar hos Bodour som har ett nytt förhållande med sin make Zakariya. Bodour reflekterar i sitt undermedvetna.

Pennan darrade i handen på Bodour och hon slutade skriva. [...] Hur hade hon kunnat lämna sin nyfödda på trottoaren och gå hem och lägga sig i sin säng?¹¹¹

Bodour misstänker att hon har lämnat bort ett nyfött barn, kanske frivilligt. Genom att tolka Bodours drömmar om händelsen framträder en tydligare bild om vad som verkligen hände.

Badriya gick längst den asfalterade gatan [...] Eftersom hennes avtalade möte var klockan tre återstod bara femton minuter innan hon skulle förflyttas till en annan värld. En rysning gick genom kroppen. [...] En läkarassistent ledde henne till en liten dörr i slutet av en lång valvgång där döden höll till, förklädd i vit rock. [...] Hon klev upp i en konstruktion av skinande metall. Bredvid stod ett litet bord på vilket instrument av stål blänkte: skalpeller, knivar, sprutor och nålar. På kakelgolvet stod en stor hink fylld av stelnat blod och små röda bitar av kött. Men innan läkaren spänt fast hennes särade ben i stålskenorna for hon upp och fann sig själv stående. Hon fick kontroll över den darrande och skakande kroppen, klädde sig snabbt och sprang ut på gatan
[...]
– Var Badriya modigare och mer moderlig än jag? Frågade sig Bodour.¹¹²

I "Den stulna romanen" verkar det som om Badriya under ett läkarbesök har fattat mod och därefter, av egen vilja, beslutat sig för att inte genomföra ett ingrepp. Hon flyr läkarmottagningen. Bodour frågar sig om Badriya är mer moderlig än henne själv. Vi tror att Bodour precis som Badriya har varit på en läkarmottagning, men till skillnad från Badriya vågade, eller kunde, Bodour inte lämna läkarmottagningen. Drömmen verkar alltså ha ett samband med en händelse då Bodour förlorade ett barn. Till skillnad från Badriya, tror vi att Bodour har genomfört ingreppet, och kanske dessutom genom tvång. Ingreppet verkar dock ha varit planerat sedan en tid tillbaka. Genom Badriya får vi följa Bodours tvivel inför ingreppet.

På kvällen, under täcket, strök Badriya med handen över magen. Under den mjuka lena handflatan kände hon det lilla hjärtat slå, små, bräckliga fötter sparkade mot magens sidor.¹¹³

---

¹¹¹ a.a., s. 195.

¹¹² a.a., s. 35f.

¹¹³ a.a., s. 39.

I Bodours undermedvetna har Badriya varit gravid. Badriya har dock starka tvivel på om hon vill behålla barnet eller inte.

Hon tryckte med handen mot den plats varifrån ljudet kom för att tysta det, lade fingrarna om den lilla halsen för att strypa den. Hon ville se barnet dött och samtidigt ville hon att det skulle leva och se ljuset. Hon slets mellan önskningar, Guds önskan och Satans. Gud ville se det dött eftersom det var en oäkting och Satan ville att det skulle leva för att gnistra på tillvarons himmel som en stjärna.¹¹⁴

I samhället som Bodour lever i är barn som är födda utomäktenskapligt syndfulla, och därmed förknippade med Satan. Detta framställs explicit när Magiidas chaufför berättar för henne att oäkta barn är djävlarbarn, ”Han sade att de var djävlarbarn. [...] – De där barnen är oäktingar, fröken Magiida”.¹¹⁵ Kampen mellan Gud och Satan tolkar vi som en inre konflikt hos Badriya mellan hennes moderskänslor för sitt barn (Satan) och samhällsnormerna (Gud). Satansymboliken tolkar vi som att Badriya (Bodour) uppfattar sina moderskänslor som syndfulla, samtidigt som hon uppfattar dem som naturligt positiva i tvivlet. Gudssymboliken tolkar vi, i kontrast till Satansymboliken, att Badriya uppfattar samhällsnormerna som positiva, samtidigt som hon uppfattar dem som onaturligt negativa i förhållande till hennes moderskänslor. Både Satans och Guds röst upplever Badriya därför som konfliktfyllda. Samtidigt vet hon inte om hon ska lita på Guds eller Satans vilja. Oavsett vilken röst som Badriya väljer att lyssna på, är den inre konflikten för henne oundviklig. Vid tiden före ingreppet har Badriya alltså haft starka tvivel på om hon vill eller inte vill behålla barnet. Hon beslutar dock sig för att lyssna på Guds röst (samhällets normer), och tar därför beslutet att genomföra ingreppet.

Vi tror på grund av konjunktionen ”men” i tidigare citatet (under fotnot 113) att Bodour tog samma beslut, men att händelsen på läkarmottagningen skiljer sig mellan Badriya och Bodour i det beslut som Badriya tar, nämligen att fly. Vi misstänker att Bodour ändrar sig, precis som Badriya, men att ingreppet på Bodour ändå genomfördes mot hennes vilja. Vi tolkar därför Bodours dröm som en önskeuppfyllelsedröm.

Något hade fått Bodour att vakna på natten. Ett spetsigt finger trycktes in i hennes skuldra, en fot sparkade henne i magen, ett knivblad drogs över handleden och en hand lyftes högt upp i luften och gav henne ett hårt slag i ansiktet. [...] Bodour försökte höja handen för att ge igen med ett likadant slag. [...] Levern hade slitits ur hennes kropp genom en djup skåra på höger sida och efter detta långa snitt i kroppen hade Bodour inte längre förmågan att göra motstånd.¹¹⁶

---

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ a.a., s. 29.

¹¹⁶ a.a., s. 37f.

Bodour visar starka tecken på ångest kopplat till händelsen. Foten som sparkar henne i magen kan symbolisera barnets sparkar i henne. Knivbladet som dras över handleden kan symbolisera självmordstankar. Under ingreppet slits levern ifrån Bodour, men levern som slits från Bodours kropp tolkar vi som att hennes barn med våld har slitits ifrån henne. Bruket av ordet ”slitits” markerar för oss en våldsamt händelse. Den djupa skåran på höger sida symboliserar troligtvis ett kirurgiskt ingrepp, snarare än en känsloupplevelse, även om båda tolkningarna fungerar i sammanhanget. Vi tolkar ingreppet som en planerad förlösning. Förmågan att göra motstånd går förlorad i detta ögonblick. Bodour har, enligt vår tolkning, innan själva ingreppet försökt göra motstånd. Vi tolkar det som att Bodour i sista sekund har ångrat sig och har beslutat sig för att behålla barnet. Ingreppet genomförs därför mot hennes vilja. Den traumatiska upplevelsen då Bodours barn stjäls ifrån henne på läkarmottagningen försöker Bodour snabbt förtränga.

Bodour dolde den djupa sorgen bakom det fylliga, rosiga ansiktet, begravde hemligheten i sitt inre medan hon lät ett strålande leende lysa upp sina drag.¹¹⁷

Förträngningen misslyckas delvis. Minnena av händelsen jagar Bodour i sömnen ständigt, antingen genom Badriyas röst eller i hennes egna tankar. Minnena blir tydligare och tydligare för Bodour. I citatet som följer vandrar Bodour från mörkret (det undermedvetna) mot solen (det medvetna), ”Bodour gick på samma sätt i sömnen som i verkligheten, ut från det mörka rummet, ut i luften och solen...”.¹¹⁸ Som ovan nämnts i kapitel 2.1, ”Psykoanalytisk teori” förträngs trauman till det undermedvetna i syfte att minimera ångesten. Med utgångspunkt i det påståendet, och i likhet med Tarabishis resonemang i avsnitt 2.2, ”Tidigare forskning” blir det rimligt att anta att ju medvetnare Bodour blir om den traumatiska händelsen, desto större blir hennes ångest. Vi tror att när Bodours ångest ökar övergår hennes neuros i en psykos. Bodours verklighetsuppfattning blir förvrängd.

Hon kunde inte skilja uppriktighet från lögn, sanning från fantasi. Hon iakttog hur gränserna löstes upp, tron blandades med otro och kätter, fulhet och oförskämdhet med skönhet och artighet, pålitlighet och heder med stöld, svek och vanära.¹¹⁹

Anledningen till att förträngningen av händelsen misslyckas kan ges en förklaring i citatet nedan.

Om barnet inte hade slagit upp ögonlocken skulle det som hände inte ha hänt. Då skulle Bodour inte ha vetat att det var hennes barn, inte kunnat minnas om hon burit

---

¹¹⁷ a.a., s. 39.

¹¹⁸ a.a., s. 142.

¹¹⁹ a.a., s. 215.

henne i verkligheten eller i en dröm. Hon skulle inte ha stigit upp ur sin varma säng mitt i natten och drivit runt på gatorna för att leta efter henne, inte slitit sitt hår, slagit sig i ansiktet, och stuckit kniven i bröstet nätterna igenom.¹²⁰

Under den planerade förlossningen då Bodour mot sin vilja blir ifråntagen sitt barn får hon ögonkontakt med barnet. Hon ser barnets ögon, och hon ser att barnet är en flicka. I drömmarna är det bilden av flickans ögon som jagar henne.

Men Bodour lyckades aldrig bryta sina bojor. Hon vände och vred sig i sängen utan att kunna sova. Irisarna hos den nyfödda var som en nagel i hennes öga.¹²¹

Bodour börjar dessutom sakta, genom skrivandet på romanen (drömmandet), inse att hennes dotter är Zina, men minnena är fortfarande förträngda till det undermedvetna. När Bodour vaknar går drömmen förlorad. Minnena av hennes förlorade Zina förblir förträngda i Bodours undermedvetna.

Elektriciteten bröts och Zina fanns inte längre där. Hon letade efter henne i sömnen och i vaket tillstånd, i gränderna, på trottoarerna. Hon sopade trottoaren fri från grus och stenar, bredde ut ett täcke under henne, virade in henne i en blå filt, stoppade om henne för att skydda henne för vinterns kyla och lämnade henne för att gå bort i natten.¹²²

Elektriciteten som bryts, och att Bodour lämnar Zina i natten tolkar vi som symboler för drömmarna som flyr Bodour när hon vaknar. Att hon letar både i sömnen och i vaket tillstånd borde, likt symboliken om mörkret och solen ovan, innebära att hennes förträngda minnen börjar bli medvetna för Bodour. Orsaken till att Bodour inte fullständigt kan förtränga traumat och därmed till att neurosen övergår till en psykos har, menar vi, troligtvis sin orsak i att Bodour får ögonkontakt med Zina vid förlossningen.

Förutom att Bodour har en traumatisk barndomsupplevelse i form av ett övergrepp har hon även en traumatisk upplevelse i tidig vuxen ålder. Traumat innebär att hon har förlorat sitt barn vid födseln. Traumat förstärks dock ytterligare av två anledningar. Den ena anledningen är en olösbar konflikt mellan Bodours moderskänslor och samhällets normer. Bodour tvingas välja mellan två onda ting, nämligen att behålla sitt barn och leva med skammen att hon har ett oäkta barn, eller förlora barnet och leva med skammen att hon har övergett sitt barn. Den andra anledningen, som kanske är den främsta, är att barnet blev taget från Bodour mot hennes vilja.

---

¹²⁰ a.a., s. 37.

¹²¹ a.a., s. 140.

¹²² a.a., s. 143.

Ett övergrepp i barndomen och ett förlorat barn borde, anser vi, rimligtvis kunna vara två viktiga orsaker till att Bodour lider av neuroser i form av ångest, men även till att hon lider av psykoser i form av en förvrängd verklighetsuppfattning.

4.4 Zakariyas sexualitet och svartsjuka

Även Bodours make Zakariya visar tecken på neuroser. Neuroserna kommer till uttryck genom en snedvriden syn på sexualitet, och genom en överdriven svartsjuka och misstänksamhet mot sin maka. Citaten nedan visar att Zakariya är fixerad vid, och känner sexuell upphetsning till barn, vilket är ett tydligt tecken på pedofili. Pedofili kan som nämnts i avsnitt 2.1, "Psykoanalytisk teori" anses vara en neuros som har sin orsak i att den sexuella utvecklingen har hämmats i barndomen, med andra ord ett barndomstrauma.

Vinden lyfte hennes vita bomullsklänning så att benen syntes och Satans öga föll på de mjuka låren som blottades när hon hoppade. Han lät blicken följa den släta kroppen upp mot underlivet, den lena blygden där det ännu inte växte något hår. Zina Bint Zinaat var en skolflicka på nio år.¹²³

[...]

Zakariya al-Kharthiti sneglade på flickornas ben där han gick längst gatan. De smala, insjunkna ögonen följde de långa, slanka benen upp till de fylliga låren. En flicka slog med klackarna mot gatan som en vildhäst så att de runda skinkorna guppade nedanför ryggen. I fantasin sträckte han ut fingret och stack in det i den djupa skåran mellan skinkorna, runda och fasta som gummibollar.¹²⁴

Pedofili är dock inte det enda tecknet på att Zakariya har sexuella neuroser. Zakariya verkar dessutom ha en sado-masochistisk sexuell läggning, som enligt avsnitt 2.1, "Psykoanalytisk teori" kan vara tecken på neuros. Zakariya känner kärlek, vilket vi tolkar som en sexuell sådan, endast till kvinnor som skadar honom.

Ju hårdare en kvinna var mot honom, desto mer växte hans kärlek. Inget attraherade honom mer än kvinnor som övergav och skadade honom, stred med honom, slogs och gjorde honom illa tills hans låg och snyftade i deras famnar som ett barn i en grym fars eller mors armar eller som undersåten mellan Guds, den stores, den allsmäktiges händer.¹²⁵

I citatet ovan verkar dessutom den sado-masochistiska sexualiteten vara kopplad till en barndomsupplevelse om en mor, en far, eller en Gud, som Zakariya kanske aldrig kände trygghet hos. Zakariyas sexuella neuroser verkar dessutom innefatta en förvrängd verklighetsuppfattning, "Om en kvinna gjorde motstånd eller vägrade var det inget annat än

---

¹²³ a.a., s. 50.

¹²⁴ a.a., s. 56f.

¹²⁵ a.a., s. 61.

en del av spelet”.¹²⁶ Zakariya verkar tro att partners motstånd endast är en del av det sexuella spelet. Zakariya verkar alltså tro att kvinnor som visar motstånd, inte gör det explicit, utan implicit för att attrahera honom.

Zakariyas sexualitet är, anser vi, ett starkt tecken på neuros. Sexualiteten är dock inte den enda. Zakariya visar nämligen ständigt svartsjuka mot till exempel sin maka, eftersom han misstänker att hon åtrår en annan man, nämligen skribenten Mahmoud al-Faqi. Zakariya är även svartsjuk på Mahmoud, eftersom han tror att det är Mahmouds skrivtalang som ligger till grund för Bodours åtrå till honom. I citatet nedan får vi följa Zakariyas perspektiv, hur han vid frukostbordet fixerat studerar Bodour. Därefter följer en dialog mellan Bodour och Zakariya. Avslutningsvis får vi följa Bodours perspektiv, hur hon upplever sin make.

På morgnarna vid frukostbordet stirrade han outtröttligt på sin egen bild intill krönikan och kastade en förstulen blick på den andra krönikan, av kollegan Mahmoud al-Faqi. Han följde hustruns blick när hon läste spalten. Bodour dröjde länge vid Mahmoud al-Faqis krönika, läste den från början till slut. I sarkastisk ton vände sig maken till henne.

– Du verkar tycka mycket om hans kolumn?

– Sanningen att säga är den utmärkt!

– Bättre än min?

– Jag har inte läst din kolumn än, Zakariya.

– Läser du hans innan du läser min, Bodour?

– Ja, Zakariya.

– Innebär det att hans kolumn är bättre än min?

Hon iakttog honom ur ögonvrån. Han var blek av svartsjuka. I hennes öron ekade hans röst som om hans sagt ”Är hans penis bättre än min?”¹²⁷

I avsnitt 2.1, ”Psykoanalytisk teori” hävdas att opropotionerlig svartsjuka är ett tecken på neuros, och vi menar att Zakariyas svartsjuka är sådan. I den korta dialogen i citatet ovan uppehåller sig Zakariya neurotiskt vid att Bodour läser Mahmouds krönika före Zakariyas. Vi tror, precis som Bodour, att Zakariya misstänker Bodour för att åtrå Mahmoud. Anledningen är att Zakariya i allmänhet ger uttryck för ett svartsjukt beteende, till exempel mot hans psykiatriker. I citatet nedan får vi följa Zakariyas tankar.

Han ligger med vem han vill. Gud gjorde äktenskapsbrott tillåtet för honom när han erhöll sin läkarexamen i psykiatri.¹²⁸

Zakariyas misstanke att Bodour kanske åtrår Mahmoud kan vara den yttre förklaringen till att Zakariya känner svartsjuka, men vi misstänker att det ligger något djupare bakom. Vad som är speciellt intressant är att även svartsjukan verkar vara starkt kopplad till sexualiteten. Vi misstänker att både den neurotiska svartsjukan och sexualiteten har en gemensam grundorsak.

---

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ a.a., s. 75.

¹²⁸ a.a., s. 97.

4.5. Övergreppet på Zakariya

Det verkar som om Zakariyas sado-masochistiska sexualitet har en orsak i barndomen. I citatet nedan får vi kännedom om Zakariyas sado-masochistiska sexualitet genom hans önsknings att Bodour ska svara hans sexuella behov med samma bemötande. Zakariyas sexuella neuros verkar dessutom vara kopplat till en förträngd barndomsupplevelse.

Men om hennes kyla retade honom gav han henne en örfil eller ett rapp med livremmen av läder över mage och lår. Aldrig svarade hon med att slå tillbaka. Ibland drömde han om att hon skulle slå honom i ansiktet, ta tag i livremmen och piska honom tills skinnet lossnade, tills begäret, begravt i hans inre sedan barndomen, vaknade.¹²⁹

Frågan är vad som är begravt i barndomen, och som kan vara orsaken till neurosen. Precis som Bodour verkar det som om Zakariya har varit med om ett övergrepp.

En dag hade hans första lärare tagit honom med sig in på toaletten och tagit hans oskuld. Senare hade han själv gjort detsamma med en yngre föräldralös pojke utan mor och far. Zakariya al-Khartiti trängde bort de gamla minnena, begravda djupt i hans inre.¹³⁰

Som ovan nämnts i avsnitt 2.1, "Psykoanalytisk teori" kan ett övergrepp på barn upplevas som svårare om det sker en penetration och om förgriparen är närstående till barnet. Eftersom övergreppet på Zakariya innefattar båda dessa faktorer borde traumat bli särskilt svårt. Vi menar att Zakariya från och med den traumatiska händelsen, förtränger övergreppet, och ersätter traumat med en neuros i form av en sado-masochistisk sexualitet. Neurosen kommer till uttryck genom att Zakariyas ersätter sin inre ångest med ett behov av att känna yttre smärta. På grund av övergreppet associerar därför Zakariya sexuell njutning till fysisk smärta.

Vi menar även att samma händelse är orsaken till Zakariyas pedofila neuros. Som ovan nämnts i avsnitt 2.1, "Psykoanalytisk teori" kan en traumatisk barndomsupplevelse som hämmat barnets sexualitet komma till uttryck hos den vuxne som en fixering vid barnets sexualitet. Vi menar att Zakariya som barn har hämmats i sin sexuella utveckling på grund av övergreppet. Zakariya är därför fixerad vid tanken att ha sex med minderåriga, vilket han också försöker genom att förgripa sig på Zina.

Näsan i profil var stolt lyftad, den lilla bröstkorgen, ännu utan bröst med bara små ömtåliga bröstvårtor, höjdes och sänktes under den vita klänningen. Han sträckte ut

---

¹²⁹ a.a., s. 62f.

¹³⁰ a.a., s. 57.

fingret och rörde vid dem. [...] Hon var nio år gammal och han trettiosex år äldre, en potent man med erigerad penis. [...] Han lyckades riva sönder den vita klänningen av egyptisk bomull och undertröjan, dra av henne de små vita trosorna, bända isär benen och pressa in penisen mellan hennes lår.¹³¹

Både Zakariyas sado-masochistiska och pedofila sexualitet får en förklaring av att Zakariya själv som barn upplevde ett övergrepp som han sedan förträngde. Förträngningen kommer i Zakariyas vuxna liv som uttryck i en neurotisk sexualitet. Vi misstänker dock att det finns ytterligare en förklaring till varför Zakariya, men även andra män, fortsätter att förgripa sig på flickor och kvinnor. Denna orsak misstänker vi kan finnas i en konflikt mellan mannens sexualitet och samhällsnormerna.

4.6. Samhällsnormer och mannens sexualitet

I samhället som Zakariya lever i är kvinnan och den kvinnliga sexualiteten syndfull. Som barn har Zakariya av fadern fått lära sig att kvinnan är Djävulens förtrogna.

Faderns ord, som han hört som barn, ringde i öronen: Kvinnan är Djävulens förtrogna. Renhet kommer från tron och orenhet från kvinnan.¹³²

Zakariya är dock inte ensam om att ha blivit indoktrinerad om kvinnans orenhet. Emirens chaufförs tankar uttrycker samhällets syn på kvinnan tydligt, och hur denna syn överförs mellan generationer.

Men den sämsta skapelsen är kvinnan, sade han till sig själv och riktade sig till Gud medan han tittade på hustrun som satt under det svarta tältet och utsöndrade ånga genom ögonen och öronen. Kvinnorna är Djävulens bundsförvanter som han hört sin far och farfar säga. Renhet kommer från tron och orenhet från kvinnan.¹³³

I *Den stulna romanen* verkar det råda en allmän uppfattning bland männen att kvinnan är nära förbunden med Djävulen. Kvinnan, precis som Djävulen, blir för männen därför någon som naturligt drivs mot att utmana Guds vilja. Genom att följa emiren Ahmads tankar bekräftas påståendet.

”Kvinnor, er list är i sanning stor”, som Gud säger i sin aktningvärda bok. ”Ja, de smider sina planer, med Gud smider också Sina planer och Gud smider bättre planer än någon annan.” Guds list är större än deras, du man. Gud ska skydda dig mot varje kvinnas list.¹³⁴

---

¹³¹ a.a., s. 59f.

¹³² a.a., s. 96.

¹³³ a.a., s. 181.

¹³⁴ a.a., s. 187.

Frågan är vad det orena är som driver kvinnan mot Guds vilja. Genom att följa Bodour och Magiidas tankar verkar det som om kvinnans sexualitet är driften som är kopplad till Djävulens vilja.

När kropp, själ och intellekt sov, liksom modern, fadern och alla andra, när Gud slutit det vakande öga som aldrig sov och när allt var försänkt i mörker vaknade en hemlig cell djupt begravd i hennes inre och kände doften av kärlek och den syndfulla sexuella njutningen.¹³⁵

I citatet ovan förtränger Bodour sin sexualitet. Hon försöker dölja den inför sina föräldrar och inför Gud. Anledningen till att hon försöker dölja sexualiteten inför Gud beror rimligtvis på att den kvinnliga sexualiteten av Gud (och därför även av samhället) anses vara syndfull och därför stå i motsatsförhållande till Guds vilja. Magiida har liknande tankar.

När jag var sju år lärde min far mig att be, jag böjde mig ned mellan Guds händer och bad om förlåtelse. Jag trodde att det var jag som var syndfull och inte Gud eller Djävulen.

– Våra drömmar avslöjar våra syndiga önskningar sade min far.¹³⁶

Magiida, precis som Bodour, upplever sin sexualitet som syndfull. Hon tvingas därför av sin far att be till Gud om förlåtelse. Av sin far får Magiida dessutom sina tankar bekräftade. Hennes sexuella drömmar är syndfulla och därför kopplade till Djävulens vilja.

Det råder alltså en samhällsnorm som är religiöst grundad och som innefattar en idé om att kvinnan och hennes sexualitet är syndfull och därför kopplad till Djävulens vilja. Denna samhällsnorm för med sig konsekvenser för både mannen och kvinnan. För kvinnan blir konsekvensen att sexualitet för kvinnan själv upplevs som konfliktfylld. Detta redogörs för i avsnitt 4.2, ”Övergreppet på Bodour”. På grund av konflikten förtrycker kvinnan sin sexualitet för att tillgodose samhällsnormen. Att tillgodose samhällsnormen leder vidare till att kvinnan blir sexuellt apatisk. Hon förlorar sin förmåga att uttrycka sin sexualitet.

Hustrun Bodour saknade att skänka honom njutning, kanske för att hon blev omskuren som barn och varit förtryckt allt sedan modern fött henne, kuvad av fadern, militären, som genom Guds försyn förvandlades till en stor författare.¹³⁷

I ovanstående citat kan en apati till sex anas hos Bodour. Samhällsförtrycket som innefattar ett sexuellt förtryck är en anledning, och kvinnlig omskärelse är en annan.

För mannen blir konsekvensen att kvinnans sexualitet, på grund av att den förknippas med Djävulens vilja, måste övervakas för att samhället, som bygger på Guds lag, inte ska gå

---

¹³⁵ a.a., s. 14.

¹³⁶ a.a., s. 90.

¹³⁷ a.a., s. 55f.

under. Emiren Ahmad tänker, ”Det är sådana kvinnor som är orsaken till nedgången i landet, orsaken till elände, kaos och religiösa konflikter”.¹³⁸ Männens verkar i allmänhet lida av neurotisk svartsjuka som troligtvis har sin orsak i den sexuellt förtryckande samhällsnormen. Detta uttrycks tydligt om Zakariyas psykiatriker i citatet nedan.

Men sin egen fru låser han in hemma. Hon får bara gå ut beslöjad eftersom han blir svartsjuk när män tittar på henne. Hon har fått svära på Koranen inför honom att aldrig i livet, eller döden, känna en annan man, att hon inte ska ligga med någon efter hans död.¹³⁹

Som ovan nämnts i avsnitt 2.1, ”Psykoanalytisk teori” är svartsjuka tillsammans med krav på ovillkorlig kärlek ett kännetecken för svartsjukeneuros. Även omskärrelsen som nämnts i ovanstående citat kan i praktiken fungera som en form av sexuell övervakning. En allmän misstänksamhet råder alltså hos männen mot kvinnorna och kvinnans sexualitet i *Den stulna romanen*. Zakariyas svartsjuka mot Bodour kan få en samhällelig förklaring i samhällsnormen som menar att kvinnans sexualitet drivs av Djävulens vilja mot Gud. En naturlig misstänksamhet mot kvinnan följer därav.

Att Bodour är omskuren, att hon känner sig övervakad av Zakariya, och att hon är apatisk till sex på grund av förträngd sexualitet tror vi kan vara orsaken till att Bodour inte kan eller vill uttrycka sin kvinnliga sexualitet mot Zakariya. Detta resulterar i att Zakariyas sexualitet inte får bekräftelse av Bodour i äktenskapet. Zakariya försöker med alla medel att frambringa sexuella reaktioner hos Bodour.

Hon hörde på mjukheten i rösten att han ville tömma Satans körtel i hennes inre, i kärlet han ägde genom äktenskapskontraktet. [...] Han drog henne i håret för att hon skulle vakna och slog henne försiktigt på kinden. Men om hennes kyla retade honom gav han henne en örfil och ett rapp med livremmen av läder över mage och lår. Aldrig svarade hon med att slå tillbaka.¹⁴⁰

Eftersom Zakariya har ett starkt sexuellt behov och eftersom han inte får utlopp för sin sexualitet hos sin maka på grund av att maken är sexuellt förtryckt, menar vi, att Zakariya tvingas söka tillfredsställelse på annat håll, vilket han också gör. Zakariya får utlopp för sin sexualitet genom att förgripa sig på barn och genom att besöka prostituerade. Frågan är då vad det är hos barn som attraherar Zakariya sexuellt, och som hans maka saknar. Vi tror att barnen, till skillnad från vuxna, i *Den stulna romanen* inte ännu har hunnit bli förtryckta av samhällsnormerna. Barnen utstrålar en frihet som vuxna saknar. Vid tillfället då Zakariya

---

¹³⁸ a.a., s. 187.

¹³⁹ a.a., s. 97.

¹⁴⁰ a.a., s. 62f.

försöker förgripa sig på Zina är det speciellt tecken på frihet som Zakariya attraheras av, ”Det var ett ögonblicks verk medan hon for mellan blommorna som en fjäril”¹⁴¹. Vad Zakariya attraheras av är Zinas lek, när hon springer och är fri som en fjäril, utan tecken på förtryck. Av samma anledning attraheras emiren Ahmad av Zina som vuxen.

Det var skrattet hos en kvinna som är sin egen, som inte längre är någon annans ägodel, en kvinna som sluppet ur ödets och den gudomliga försynens grepp, ur himlens och jordens, tidens och rummets grepp. Hennes skratt klingade främmande, obekant, som en dröm om en okänd lycka, en dröm om omöjlig kärlek, som det levande livets gåta, syndfullt och rent.¹⁴²

Emiren attraheras av Zina eftersom hon inte är någon mans ägodel. Zina är inte förtryckt, och utstrålar därför frihet. Det är friheten i skrattet som Ahmad attraheras av. Den obekanta drömmen om en okänd lycka och en omöjlig kärlek kan tolkas som Ahmads dröm om ett sexuellt fungerande äktenskap utan förtryck.

Det verkar alltså råda en indirekt konflikt mellan mannens sexualitet och samhällsnormerna. På grund av att samhällsnormerna förtrycker kvinnans sexualitet kan hon inte besvara mannens behov av sexuell respons. Detta leder till att mannen tvingas söka tillfredsställelse på annat håll. Att männen finner barn sexuellt attraktiva tror vi beror på att barn till skillnad från majoriteten av de vuxna ännu inte är förtryckta. De utstrålar en frihet som mannen känner attraktion till. Att Zakariya förgriper sig på barn kan därför, förutom ett barndomstrauma i form av ett övergrepp, även ha samhälleliga orsaker. Zakariyas svartsjuka får även sin förklaring i samhällsnormerna. Genom synen på kvinnan som Djävulens förtrogna följer en naturlig misstänksamhet.

4.7 Samhälleliga orsaker bakom Bodour och Zakariyas neuroser

Både Bodours ångestneuros och psykos, samt Zakariyas neurotiska sexualitet verkar ha sina orsaker i personliga traumatiska upplevelser. Bodour utsattes för ett övergrepp som barn. Detta trauma borde rimligtvis vara en starkt bidragande orsak till hennes ångestneuros. Bodours psykos tror vi har sitt ursprung i ett annat personligt trauma, nämligen att hon vid tidig vuxen ålder mot sin vilja blev fråntagen sitt barn. Zakariyas neurotiska sexualitet borde, precis som Bodours ångest, ha sin orsak i ett övergrepp. Övergreppet på Zakariya kan även anses vara särskilt traumatiskt, med tanke på omständigheterna.

---

¹⁴¹ a.a., s. 50.

¹⁴² a.a., s. 183f.

Vi menar ändå att den yttersta orsaken till att dessa övergrepp har inträffat kan finnas i en samhällsnorm som förtrycker den kvinnliga sexualiteten. Genom att kvinnans sexualitet anses vara Djävulens vilja, måste den förtryckas. Detta skapar en inre konflikt för Bodour, eftersom hennes positiva känslor för sin sexualdrift förknippas med Djävulens vilja. För Bodour upplevs sexualiteten både som positiv och negativ samtidigt, därav konflikten. Kvinnan förtrycker sin egen sexualitet på grund av samhällsnormen.

När kvinnan förtrycker sin sexualitet kan, eller vill, hon inte längre visa sexuell respons till sin make. Hon blir apatisk till sex. Av denna anledning känner sig mannen inte attraherad av sin maka. Därför tvingas maken att söka tillfredsställelse hos prostituerade och barn. Orsaken till att barn upplevs som sexuellt attraktiva för män, finner vi i att de ger uttryck för frihet. Det är friheten hos barnen som de vuxna kvinnorna saknar, och som männen är attraherade av. Det är friheten som samhället har berövat de vuxna kvinnorna.

Orsaken till Zakariyas neurotiska svartsjuka finner vi också i samhällsnormerna. Eftersom kvinnan i *Den stulna romanens* samhälle för männen är Djävulens förtrodda blir övervakningen av kvinnan naturlig för dem. Mannen blir naturligt misstänksam. Vi tror att även misstänksamheten mot kvinnorna kan vara en orsak till att kvinnorna förtrycker sin sexualitet.

En intressant fråga som kan ställas, men inte ges något svar till, är vad som skulle hänt om karaktärerna skulle befinna sig i en annan samhällskontext. Skulle Bodour och Zakariya ha sluppit övergreppen? Skulle Bodour ha behållit Zina? Skulle Zakariya vara neurotiskt svartsjuk och överdrivet misstänksam mot Bodour?

5 Avslutande diskussion

Genom att analysera Bodours och Zakariyas personligheter ur ett psykoanalytiskt perspektiv har vi fått ökad förståelse för deras livssituation. Mot bakgrund av att både Bodour och Zakariya verkar lida av neuroser, drar vi den enkla slutsatsen att de faktiskt inte mår bra. På grund av uppsatsens begränsade omfång har vi koncentrerat oss på två karaktärer, men om omfånget hade varit större och om vi hade haft möjlighet att analysera fler karaktärer skulle, tror vi, liknande slutsatser kunna fastställas. De flesta karaktärerna i *Den stulna romanen* verkar lida, antingen fysiskt eller psykiskt, av den religiösa samhällsnorm som förtrycker kvinnan och indirekt mannens sexualitet.

En intressant reflektion är att våra slutsatser påminner starkt om Royers slutsatser från hennes analyser av El Saadawis tidigare romaner. Royer menar som ovan nämnts att inte endast kvinnan är förtryckt i El Saadawis romaner, utan även mannen. Samma slutsats har vi dragit, fast utifrån ett annat teoretiskt perspektiv, som påminner om Tarabishis freudianska läsning. Vår slutsats skiljer sig dock från Tarabishis eftersom vi hävdar att samhälleliga orsaker föregår de individuella.

Avslutningsvis vill vi kommentera titeln *Den stulna romanen*. En fråga som bör ställas och även kunna besvaras av oss är vad som har blivit stulet, om det inte är en roman som Bodour skriver på. Vi menar att det är karaktärernas möjlighet till ett värdigt liv som har blivit stulet från dem, och där spelar den förtrycka sexualiteten en avgörande roll. De önskningar, viljor och drifter som karaktärerna skulle vilja leva ut tvingas förtryckas till det undermedvetna på grund av en sexuellt förtryckande samhällsnorm. Karaktärernas önskningar, viljor och drifter förtrycks ner i en stulen roman.

Sammanfattning

Syftet med uppsatsen var att nå ökad förståelse för Bodour och Zakariyas personligheter för att nå ökad förståelse för El Saadawis roman *Den stulna romanen*. Som teoretiskt utgångsperspektiv valde vi en freudiansk inspirerad psykoanalys. Efter en första läsning misstänkte vi att Bodour och Zakariya eventuellt led av neuroser. Mot bakgrund av denna läsning ställde vi därför följande frågor för att nå ökad förståelse för Bodour och Zakariya.

- Lider Bodour och Zakariya av neuroser eller inte?
- Vilken eller vilka är de eventuella orsakerna till neuroserna?
- Om det visar sig att Bodour och Zakariya lider av neuroser, kan det finnas gemensamma orsaker bakom dessa?

Inför analysen tog vi del av tidigare forskning om El Saadawis tidigare verk. Vi inspirerades av Royer och Tarabishis analyser, och valde därför att presentera dessa i analysen. Vårt teoretiska utgångsperspektiv var som ovan nämnts freudianskt inspirerat. De metoder som vi har använt oss av för att läsa och förstå *Den stulna romanen* är dock hermeneutik och närläsning. Hermeneutiken är den övergripande metoden och närläsningen den specifika för noggrann läsning av kortare utvalda textstycken. På grund av romanens komplexa karaktär menar vi att vår tolkning och våra slutsatser måste förstås utifrån ett psykoanalytiskt perspektiv. Det hindrar dock inte andra psykoanalytiska läsningar av *Den stulna romanen* att skilja sig mot vår.

Genom psykoanalytisk läsning bekräftas vår misstanke att både Bodour och Zakariya lider av neuroser. Bodour verkar dessutom lida av en psykos. Bodour lider av ångest och en förvrängd verklighetsuppfattning. Zakariya lider av neurotisk sexualitet och neurotisk svartsjuka. Därefter försöker vi fastställa orsakerna till Bodour och Zakariyas neuroser. Vi menar att personliga trauman i form av övergrepp och fråntagandet av ett barn är orsakerna till deras neuroser, men att en religiöst betingad samhällsnorm som förtrycker kvinnans, och indirekt mannens, sexualitet kan anses vara en mer grundläggande orsak.

Litteraturförteckning

Barry, Peter. (2009). *Beginning theory, An introduction to literary and cultural theory*. Manchester: Manchester University Press.

Bergsten, Staffan. (2002). *Litteraturvetenskap – en inledning*. Lund: Studentlitteratur.

Bunkholdt, Vigdis. (2004). *Psykologi, En introduktion för sjuksköterskor, socialarbetare och övrig vårdpersonal*. Lund: Studentlitteratur.

Farthing, William G. (1992). *The psychology of consciousness*. New Jersey: Prentice-Hall.

Freud, Sigmund. (1984). *Drömydning*. Stockholm: Bonnier Fakta bokförlag AB.

Gullin, Christina. (2002). *Översättarens röst*. Lund: Studentlitteratur.

Heith, Anne. (2006). *Texter – medier – kontexter*. Studentlitteratur: Lund.

Holmberg, Claes-Göran. & Ohlsson, Anders. (1999). *Epikanalys En introduktion*. Lund: Studentlitteratur.

Horney, Karen. (1976). *Den neurotiska nutidsmänniskan*. Stockholm: Natur och kultur.

Karlsson, Lars. (2007). *Psykologins grunder*. Lund: Studentlitteratur.

Malti-Douglas, Fedwa. (1995). *Men, Women, and God(s)*. Berkeley: University of California Press.

Royer, Diana. (2001). *A Critical Study of the Works of Nawal El Sadaawi, Egyptian Writer and Activist*. New York: The Edwin Mellen Press.

Saadawi, Nawal El. (2010). *Den stulna romanen*. Stockholm: Ordfront förlag.

Tarabishi, Georges. (1988). *Woman Against Her Sex, A Critique of Nawal el-Saadawi*. London: Saqi Books.

Tenngart, Paul. (2008). *Litteraturteori*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Ödman, Per-Johan. (2007). *Tolkning, förståelse, vetande, Hermeneutik i teori och praktik*. Stockholm: Nordstedts akademiska förlag.

Muntliga källor

Stenberg, Eva. (2010). "Telefonintervju med ordfront". 29 april 2010.